

Pari päivänkysymystä.
Helsingin esitelmiä syksyllä 1926.

I.

Mitä hyödyttää meitä tämä teosofia?

Ylläolevaan kysymykseen „mitä hyödyttää meitä tämä teosofia“ vastaa jokainen, joka on teosofiseen elämänyymmärrykseen syventynyt ja sitä vuosikausia tutkinut sen verran kuin hänellä on ollut tilaisuutta: „minua hyödyttää teosofinen tutkimus henkisesti paljon.“ Aineellisesta hyödystä ei ole kysymys. Aineellinen maailma kulkee omia latujaan, ja siinä maailmassa menestymme sikäli kuin ponnistamme ja teemme työtä. Teosofian yhteydessä on kysymys henkisestä elämästä, ja henkisen elämän suhteen olemme liian usein tyytyneet ajattelemaan, että pitäisi hyötyä ilman työtä, pitäisi päästä eteenpäin Jumalan avulla ilman omia ponnistuksia. Mutta kun olemme vuosikausia tutkineet teosofiaa, olemme saaneet kokea, että siinäkin elämässä pitää paikkansa sama vanha laki työstä ja ponnistuksesta. Mikäli ihminen tekee työtä ja ponnistaa, s.o. tässä suhteessa kasvattaa itseään, sikäli hän etenee. Ilman työtä ei henkisessä elämässä mitään saavuteta.

Näin kokenut teosofi rientää vastaamaan ja ihmettelee, kun syrjäiset yhä hokevat: „mutta mitä hyötyä on alituisesta tutkimisesta? Eikö voi uskoa Jumalaan ja olla hyvä ihminen ilman niin paljon ajattelemista?“ Tosiaankin: syrjäiset, jotka näin sanovat, eivät ole valmistuneet teosofiaa vastaan ottamaan. Teosofinen sanoma on niitä varten, jotka tahtovat ajatella, jotka eivät osaa muuta kuin ajatella.

Kysymys teosofian hyödystä tulee ratkaistuksi yksilökohtaisesti jokaisen omassa elämässä ja kokemuksessa. Emme voi sanoa yksilöille muuta kuin: „tutkikaa, silloin näette, mitä löydätte, silloin kirkastuu teille vastaus kysymykseen. Jos sanomme teosofian olevan hyödyksi myös aineellisessa elämässä, ei tämäkään teitä vakuuta, ennenkuin itse tahdotte sitä omassa elämässänne kokea.“

Tarkoituksemme ei kuitenkaan nyt ole puhua teosofian henkilökohtaisesta hyödystä, vaan siitä, missä määrin ja millä tavalla tämä teosofia hyödyttää meitä yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa elämässämme. Onko teosofinen liike laajalti katsoen tehnyt mitään ihmiskunnan hyväksi, onko se auttanut yhteiskuntaamme, onko se osannut tehdä elämää kauniimmaksi ja onnellisemmaksi maan päällä?

Sitä varten tahdomme ensin muistuttaa mieleemme, mikä se sanoma oli, jonka madame Blavatsky teosofian ensimmäisenä suurena opettajana toi maailmaan ja joka alkoi kaikua vuodesta 1875 lähtien, — mikä oli se sanoma? Se oli vanha, mutta unohtunut sanoma ihmisten ja kansojen veljeydestä. Tämä se oli teosofian

ihmeellinen sanoma. Kaikki ihmiset ovat veljiä, siis ovat kaikki yhteiskunnat, kansat, valtiot myös veljiä. Ei ole mitään muuta totuutta olemassa tämän näkyväisen, fyysillisen elämän suhteen. Veljeydestä oli puhuttu kirkoissa – kuuluihan se kristinuskoon, – filosofit olivat sitä pohtineet, sosialistit sitä perustelleet, mutta kuitenkin se oli unohtunut. Sitä ei oltu käsitetty tosiasiaksi, se oli kaunis unelma, – ihanne, joka kuka ties toteutuisi silloin, kun Kristus uudestaan tulisi maan päälle, mutta varmasti ei ennen. Kansat kuin yksilöt ovat sitä, mitä ovat. Kaikki ovat pakotetut taistelemaan olemassaolostaan. Mitä elämästä tulisi maan päällä, jollei jokainen taistelisi luontoa ja olevia oloja vastaan menestyäkseen? Jollemme taistele, kuolemme nälkään.

Elämä on raskasta. Tiedemiehet, jotka olivat luontoa ja yleensä näkyväistä maailmaa tutkineet, olivat joutuneet siihen, että elävät olennot yleensä ja ihmiset erittäinkin olivat pahasta, kaikki kuin sotajalalla keskenään. Puhe veljeydestä sai siirtyä haaveitten maailmaan. Todellisuus oli viha ja kamppailu.

Ja keskelle tätä maailmaa tuli madame Blavatsky Johanneksen tapaan huutamaan: „Ihmiset, herätkää ymmärtämään ja näkemään, että kaikki olette veljiä! Herätkää näkemään, että veljeys on luonnon tosiasia, ei mielikuvituksen luoma ihanne. Elämä on itse sillä tavalla rakennettu. Te olette onnettomia, hermostuneita ja sairaita sentähden ettette huomaa elämän totuutta, vaan tahdotte elää pimeydessä. Te tahdotte mieluummin uskotella, että ihmiset ja kansat ovat vihamiehiä keskenään, että jokainen on valmis hyökkäämään toisensa kimppuun. Te olette unohtaneet, mikä ihminen on. Olette heittäneet romukoppaan todellisen käsityksen ihmisestä. Olette unohtaneet, että ihminen on jumalallinen olento ja että ihmisten veljeys perustuu siihen, että ovat henkiolentoina yhtä Jumalassa, saman Isän lapsia, ja lapsia siinä merkityksessä, että olette yhtä Isän kanssa. Joskin näissä ulkonaisissa olosuhteissa maan päällä olette jakautuneet kansoihin, heimoihin, yhteiskuntiin, sukupuoliin, on tämä sitä varten, että oppisitte näkemään totuuden, joka nostaa teidät eroavaisuuksien yläpuolelle. Eroavaisuudet ovat ohimeneviä harhoja. Totuus on se, että olette hengessä yhtä toisten kanssa. Teistä itsestänne riippuu, minkälainen on oleva elämä maan päällä. Teidän tulee muuttua totuuden tietäjiksi ja totuuden eläjiksi, silloin voitte muuttaa olot maan päällä paradiisillisiksi. Eivät ne muutu, jos ulkoapäin niitä muutatte; ne muuttuvat siten, että itse heräätte tietoon siitä, ketä olette ja millä tavalla teidän tulee elää maan päällä.“

Tämä oli mad. Blavatskyn sanoman sisältö lyhykäisyydessään. Kun nyt 50 vuotta myöhemmin katselemme osaksi sitä seikkaa, että mad. Blavatsky rupesi tätä elämänymmärrystä julistamaan, osaksi tämän elämänymmärryksen vaiheita teosofisen liikkeen historiassa, silloin näemme siinä paljon enemmän, kuin mitä fyysillisille silmille ensi aluksi näkyi. Mad. Blavatsky ei ollut vain vanha venäläinen nainen, joka esiintyi ensin Amerikassa, sitten Indiassa ja Euroopassa, eikä hänen esiintymisensä johtunut „sattumasta“ tai hänen omasta kunnian- eli vallanhimostaan. Kun teosofisen liikkeen henkeen perehtyneinä ja asiasta tietoisina katselemme

tapahtumaa 50 vuotta sitten, näemme siinä kosmillisten voimien purkautumista. Ensimmäkin oli totta, ettei mad. Blavatsky ollut teosofista elämänyymmärrystä itse keksinyt: hänet oli lähetetty sitä julistamaan. Hänen puheensa mestareista, vanhemmista veljistä, Valkoisesta Looshista, Salaisesta Veljeskunnasta, oli tosi. Hän oli Veljeskunnan lähettämä. Sentähden hän saattoi kärsiä, mitä kärsi, kestää, mitä kesti. Sentähden hän saattoi tulla yksin maailmaan totuutta julistamaan, ja tämä oli todella miltei toivoton teko silloisen materialismin, dogmatismien ja spiritismin sokaisemassa maailmassa. Mutta hänellä oli takanaan ne Veljet, joiden lähettiläs hän oli, ja sentähden ei mikään lannistanut hänen uskoaan ja rohkeuttaan.

Mutta me näemme tuossa tapahtumassa vielä enemmän. Ei viisaiden adeptien veljeskunta yksin omalla vastuullaan lähettänyt mad. Blavatskyä maailmaan. Meillä on väärä käsitys Valkoisesta Looshista, jos luulemme, että se valvoessaan ihmiskunnan henkistä elämää yksin päättää, millä tavalla milloinkin on autettava ihmiskuntaa. Ei se ole itsevaltainen hallitus eikä sen „pääministeri“ ole vastuuton yksinvaltiainen. Koko maailmankaikkeus on suuri yhtenäinen kosmos, ja sentähden tämänkin maapallon Valkoinen Veljeskunta ottaa vastaan milloin vaikutelmia ja inspirationsia, milloin käskyjä muualta. Se on yhteydessä ennen kaikkea aurinkokuntamme aurinkokeskuksen kanssa. Valkoinen Veljeskunta tehdessään päätöksiä ottaa vastaan tietonsa auringon kuninkaalliselta neuvostolta, sillä aurinko fyysillisesti edustaa niitä jumalallisia kuninkaita, niitä pääenkeleitä, jotka pitävät siunaavan kätensä kaikkien planeettojen yli ja näyttävät kiertotähtiensä keskusloosheille, mitä milloinkin on tapahtuva. Eikä meidän aurinkokuntamme ole yksin maailmassa, satojen sisarkuntien kanssa se kiertää ja tottelee jotakin korkeampaa keskusaurinkoa, jota voimme nimittää Siriukseksi, – ja ottaa vastaan siltä neuvoja ja käskyjä. Ja mitä on Siriuksen takana, emme tiedä.

Sentähden myöskin ymmärrämme, etteivät Valkoisen Veljeskunnan jäsenet ehdottomasti aina ole yhtä mieltä jonkun tehtävän yksityiskohdista. Niinpä kerrotaan, että Mestarit Moorja ja Kuthumi olivat alussa ainoat, jotka katsoivat ajan tulleen jo viime vuosisadalla ja ottivat vastuulleen teosofisen liikkeen alkuunpanemisen. Useat toiset olivat sitä mieltä, että työn alkaminen oli lykättävä kahdenteenkymmenenteen vuosisataan. Tietysti erimielisyyksiä meikäläisten ihmisten tapaan ei tule kysymykseen. Moorja ja Kuthumi ryhtyivät työhön, toiset Mestarit jäivät odottavalle kannalle, valmiina auttamaan, jos tilaisuus sattuisi. Niinpä siis kosmillinen henkinen vuodatus, joka Siriuksesta tuli aurinkoomme, lähti auringosta Valkoisen Looshin kautta maapalloon. Vuodatus, joka alkoi korkealla henkisessä maailmassa, saavutti maapallon ensin henkisessä muodossa, korkealla näkymättömässä maailmassa, ja laskeutui sitten vähitellen alas. Voimme kuvitella sitä mannasateeksi. Taivaallinen manna laskeutuu näkymättömän maailman läpi, kunnes se tulee maan päälle. Tämme se ei pääse semmoisena, kuin sen pitää tulla, jollei ole ihminen, joka uhrautuu astiaksi vastaanottamaan taivaallista mannaa ja välittämään sen pääsyä ihmiskuntaan ja näkyväiseen maailmaan. Valkoinen Veljeskunta otti mannan auringosta vastaan ja

valitsi mad. Blavatskyn inhimilliseksi Graalin maljaksi. Taivaallinen mannasade tuli tähän näkyväseen maailmaan paljon parjatun mad. Blavatskyn välityksellä. Ja kun mad. Blavatsky kerran oli laskenut perustuksen, antaen taivaallisen vuodatuksen virrata ulos ihmisten kesken älyttävässä ajatusmuodossa taivaallisena pelastussanomana, silloin avautui tie myös tuolle taivaalliselle mannasateelle, niin että se saattoi lähestyä maapalloa enemmän ja enemmän näkyväisesti.

Sentähden nyt, 50 vuotta mad. Blavatskyn esiintymisen jälkeen, tämä henkinen vuodatus ei esiinny ainoastaan totuuden pyhän hengen inspiroivana voimana ihmisten kesken, vaan saavuttaa myös luonnon, tullen sen keskelle ikäänkuin uutena luonnonvoimana. Niinpä tänä vuonna 1926 kevättasauspäivästä lähtien on taivaallinen vuodatus nähtävästi alkanut vaikuttaa luonnossa. Auringosta päin on tullut meidän maapallomme fyysilliseen ilmakehään erikoinen sähkövaikutus. Käytän tämmöistä sanaa, sillä en tiedä, millä nimellä voisi nimittää sitä eetterivoimaa, mikä nyt on tullut auringosta. Erikoisella voimalla ja väellä on tullut jotakin uutta meidän planeettamme ilmakehään. Tämä uusi stimuloiva aines, nämä uudet vibratsioonit eli värähtelyt vaikuttavat nyt maapallomme luonnollisiin oloihin sillä tavalla, että suuri levottomuus vallitsee pallon fyysisessä elämässä. Maanjärjestyksiä, pieniä, jos ei suuria, on yhtämittaa, ja yhtämittaa on kaikenlaisia onnettomuuksia. Ilma on täynnä outoa, levottomuutta aikaansaavaa sähköä, ja sanotaan, että tämä levottomuus luonnossa yhä kiihtyy parin vuoden aikana, joten se on huipussaan v. 1928. Sen perästä luonto alkaa tasaantua ja tottua uuteen voimavuodatukseseen.

Jotta paremmin ymmärtäisimme nämä asiat, on meidän välttämätöntä kääntää silmämme taaksepäin ja kysyä, ottiko maailma vastaan mad. Blavatskyn sanoman eli teosofisen elämänymmärryksen. Mitä meidän täytyy vastata tähän kysymykseen? Muistuu heti mieleemme tärkeä seikka. Mad. Blavatsky kokosi ympärilleen joukon ihmisiä, joille hän sanoi: „Te muodostatte Teosofisen Seuran, te levitätte mestarien sanomaa.“ Kuinka nyt kävi Teosofisen Seuran? Se ei kauan mad. Blavatskyn kuoleman jälkeen pysynyt ehjänä. Jo alettiin riidellä siitä, kuka T.S:aa johtaisi, mikä mestarien sanoma oli, – jakauduttiin puolueisiin, syntyi uusia seuroja. Kaikki seurat, jotka ovat syntyneet teosofisen liikkeen vaikutuksesta ja sen sisällä, kannattavat ja levittävät mestarien sanomaa, mutta eri tavalla. Kun eivät kaikki uskollisesti ja itsetietoisesti pitäneet kiinni mestarien *alkuperäisestä* sanomasta, ruvettiin riitelemään Judgen, Besantin y.m. teosofiasta, niinkuin kristinuskon alkuaikoina riideltiin Paavalin, Pietarin y.m. kristinuskosta. Täten ihmisten mieli itse teosofisessa liikkeessä kääntyi puoleksi syrjäseikkoihin, ja meidän täytynee tunnustaa, ettei sekään joukko, joka uskollisesti oli ollut mad. Blavatskyn ympärillä, osannut ehjästi ottaa vastaan mestarien sanomaa. Oliko tuo sanoma liian ylevä ja vaatiko se liian suurta epäitsekkyyttä ihmisten puolelta?

Ja kun kysymme: ottiko maailma vastaan sanoman ihmisiä ja kansoja velvoittavasta, keskinäisestä veljeydestä, täytyy meidän sanoa: hämmästys oli alussa suuri, ihmettely suuri, mutta vähitellen maailman mieli kääntyi takaisin tuttuihin jokapäiväi-

siin asioihin, niihin, jotka täällä maan päällä ihmisten mielestä ovat suuria ja tärkeitä. Tämän elämän todellisuus, sen tosiseikat asettuivat tielle ja piiloittivat periaatteet näkyvistä. Ihmisten tehtävä olisi katsoa tosiseikkojen yli totuuteen, periaatteisiin. Ihminen ei ole ihminen, jos hän unohtaa periaatteet tosiseikkojen edessä. „Tosiseikat“ ovat ohimeneviä harhakuvia, jotka asettuvat silmiemme eteen, jottemme totuutta näkisi. Kaikki tosiseikat ovat relatiivisia; aina, kun tosiseikka asettuu totuuden tielle, täytyy meidän ihmisinä ajatella se puhki. Ei se ole tullut eteemme muuta kuin sitä varten, että ratkaisisimme sfinksin arvoituksen. Esim. onnettomuus avioliitossa astuu eteemme ilkkuvana sfinksinä, kysyen: „Osaatko ratkaista arvoitukseni vai rupeatko huutamaan ja valittamaan?“ Kun muistamme olevamme ihmisiä, s.o. ikuisia henkiolentoja, joita suuri jumalallinen elämä läpäisee, mitä merkitsee maailmankaikkeudessa silloin, että meidän avioliittomme onni on romahtanut? Kiittäkäämme Jumalaa ja sanokaamme: „Minä ratkaisen arvoituksen. Ihmisenä olen olemassa sitä varten, että oppisin palvelemaan ja auttamaan. Missä on minulla suurempi tilaisuus auttaa ja palvella kuin tässä omassa avioliitossani, missä vihamies on minuun sidottu: hän, joka on minulle kuin vihamies, on samalla minun ystäväni, sillä hän asettaa minut kovaan kouluun“. Pitäähän meidän olla kovassa koulussa, ennenkuin nöyryyimme ihmisiksi, jotka tahtovat palvella Jumalaa. Jos olemme enkeleitä eli Kristus-olentoja, jotka eivät osaa muuta kuin rakastaa, emme tarvitse mitään onnettomuuksia. Mutta elämä kasvattaa meitä siten, että se tarjoaa vuoroin onnea, vuoroin onnettomuutta, aina kysyen: „Miten menettelet, kuinka viisas sinä jo olet?“

Ihminen on kutsuttu ratkaisemaan tosiseikkoja sfinkseinä ja näkemään totuuden, joka kohoo niiden kaikkien yläpuolelle. Ja kun ihminen näkee elämän totuuden, silloin hän näkee veljeyden.

Ottivatko siis kansat vastaan teosofisen sanoman? Eivät kaikki yksilötkään, vielä vähemmän kansat. Mad. Blavatsky kirjoitti aikakauskirjassaan *Lucifer* toukokuussa 1889 seuraavat kohtalokkaat sanat: „Jos teosofia pääsee taistelussa voitolle, jos sen kaikki käsittävä filosofia iskee juurensa syvälle ihmisten mieliin ja sydämiin, jos sen oppi jälleensyntymisestä ja karmasta, toisin sanoen toiminnasta ja vastuunalaisuudesta, saa tyyssijan uusien sukupolvien elämässä, silloin tosiaan ilon ja riemun päivät koittavat kaikille, jotka nyt kärsivät ja ovat hyljätyitä. Sillä tosi teosofia on altruismia (ihmisystävyyttä) ja sitä emme kyllin usein voi todistaa. Se on veljellistä rakkautta, keskinäistä avunantoa, horjumatonta antaumusta totuudelle. Jos ihmiset kerran ymmärtävät, että näissä yksin todellinen onni on tavattavissa, eikä koskaan rikkauudessa, omistamisessa ja missään itsekkäässä tyydytyksessä, silloin pimeät pilvet poistuvat, ja uusi ihmiskunta syntyy maan päälle. Silloin todellinen kultainen aika alkaa . . . Mutta jollei, silloin myrsky syttyy ja meidän kehuttu länsimainen sivistyksemme ja valistuksemme vajoo senmoiseen kauhun mereen, ettei historia vielä ole sen kaltaista nähnyt.“

Maailma ei osannut ottaa vastaan mestarien sanomaa, ja sentähden viime vuosikymmenien historia oli täynnä koettelemuksia: kapitalistinen buurisota Afrikassa, belgialaisten julmuudet Kongossa, Venäjän ja Japanin sota, jossa itä ja länsi mittasivat voimiaan, ja lopuksi maailmansota, joka syöksi 10 miljoonaa ihmistä äkilliseen kuolemaan ja teki vielä useammat raajarikoiksi, hävitti sivistyksen tuotteita tuhansien miljoonien arvosta ja teki elävään elämään vielä raskaammaksi, kuin mitä se ennen oli ollut. Maailmansodan jälkeen syttyi monenlaisia vallankumouksia, jotka nousivat huippuunsa Venäjällä. Siellä pääsi valtaan kommunismi, joka totuudenmukaisesti arvosteltuna oli, kuten voisimme teosofisesti sanoa, „mustien voimien“ vaikutusta. Vallankumoukset, jotka sanoissaan tavoittelevat kansan ja yksilöiden onnea, veljeyttä, tasa-arvoisuutta, mutta toimeenpannaan teoissa verellä ja miekalla, ne hukkuvat vereen, sillä miekalla ja tulella ei voi rakentaa veljeyttä maan päälle: veljeyden tilalle astuu viha ja vaino, vapauden tilalle sota ja pelko, tasa-arvoisuuden tilalle mitä hirmuisin sorto. Vallankumous on mustien voimien auttama vihan purkaus, kun hyvyyden ja rakkauden voimat on ylenkatseellisesti työnnetty syrjään. Ainoa vallankumous, joka on välttämätön ja jota Valkoinen Looshi odottaa kuin aamunkoittoa, on se, joka tapahtuu ihmisten sydämessä, yksilöiden mielessä. Se on ainoa, joka pysyy ja saa hyvää aikaan. Tietysti Venäjällä, niinkuin muissakin maissa, joissa vallankumouksia tapahtuu, olot vähitellen tasaantuvat ja palautuvat entiselleen, mutta vasta käytyään läpi miltei ylivoimaisen kiirastulen.

Näin historia viimeisten vuosikymmenien aikana on näyttänyt meille, että mad. Blavatskyn ennustukset toteutuivat, kun emme osanneet ottaa vastaan teosofista sanomaa. Onko maailma siis nyt hukassa? Ei suinkaan, sitä ei tarvitse ajatella. Lankeemuksesta voidaan nousta, pimeydestä astua valoon. Se mikä ei tapahtunut viime vuosisadalla, voi toteutua nyt. Luonto on kyllä levoton ja samaten ihmisten elämä. Sotia on noussut ja uusia voi syntyä, entistä julmempia. Semmoinen mahdollisuus on tarjona, mutta kuitenkin paljon on vältettävissä, jos vielä osaamme ottaa vastaan teosofisen sanoman ja ymmärtää elämän oikein. Eikä ole välttämätöntä, että heti suuret joukot ymmärtäisivät sanoman, sitä ei voi toivoa, mutta jos on edes 50 vanhurskasta, kuten sanotaan Vanhassa Testamentissa, jokaisessa kaupungissa, silloin he jo voivat suolana, hapatuksena vaikuttaa, että ihmiskunta pelastuu.

(Ruusu-Risti 1930 Tammikuu N:o 1, s. 32-39)

Ruusu-Risti-Kirjasto N:o 36.

Pari päivänkysymystä.
Helsingin esitelmiä syksyllä 1926.

II.

Pelastaako Kristus toisella tulemisellaan maailman?

Kysymys Kristuksen toisesta tulemisesta on tullut miltei päivänkysymykseksi, koska monet, monet ihmiset meidän aikanamme odottavat Kristuksen pikaista tuloa. Adventistein y.m. lahkolaisten kesken on tämä usko vallalla. Teosofisen liikkeen piirissä on sama usko saanut jalansijan; on olemassa Idän Tähtien yhtymä, joka on saanut alkunsa teosofisesta maailmasta ja odottaa, että Kristus tulee uudestaan.

Onhan uskottu ja väitetty silloin tällöin kristillisen historiamme aikana, että Kristus kohta tulee, – eikä tietääkseni Kristus vielä ole tullut, – ja nyt taas meidän aikanamme häntä odotetaan. Onkohan nyt enemmän aihetta tähän uskoon kuin ennen? Muistakaamme, että suuri henkinen vuodatus, taivaallinen mannasade, sai alkunsa noin 50 vuotta sitten, tullen auringon kautta Valkoisen Veljeskunnan välityksellä meidän maapalloomme.

Tämä henkinen vuodatus vaikuttaa ihmisiin heidän tietämättään sillä tavalla, että he rupeavat m.m. ajattelemaan Kristuksen toista tulemistä. Jokainen ihminen, joka on vähänkään herkkä, on voinut huomata tai tulee huomaamaan, kuinka näkymättömästä maailmasta päin, salaisesta avaruudesta päin, vaikuttaa häneen kuin jumalallinen voima, joka sanoo hänelle: Jumala lähestyy maailmaa, elämä on vakavampi, todellisempi kuin ennen; sinä et saisi enää jäädä henkisesti nukkumaan, sinun täytyisi herätä ajattelemaan elämää ja uskomaan, että on olemassa Jumala ja henkimaailma.

Ja lähellä on silloin ajatus: Kristus tulee pian, hän osaa neuvoa ja muuttaa koko maailman, hän ratkaisee kaikki kysymykset, hän näyttää tietä, hän kaikki parantaa. Odottakaamme siis rauhassa.

Kuinka on asian laita meidän kannaltamme? Jos käsitämme Kristuksella erikoista henkilöä, esim. Jeesus Kristusta, joka ennen on esiintynyt maan päällä, silloin meidän täytyy tähän kysymykseen vastata kieltävästi ja sanoa: Kristus ei tule. Sillä tavalla ei Kristus tule, sillä mikä on asioiden ja tapahtumien logiikka? Se on siinä, että kun vuodatus korkeuksista päin tulee alas maailmaan, silloin sen *ensimmäisenä* kokoojana, ikäänkuin linsinä, aurinkolasina täytyy olla henkisesti kehittynyt ihminen. Ei henkinen vuodatus, joka tulee ylhäältä päin, voisi ihmiskuntaan vaikuttaa, ellei se saisi personallista muotoa, ellei se pukeutuisi inhimillisiin ajatuksiin jonkun ihmisen suun kautta; ellei se heti alussa saisi inhimillisen aseensa ja käyttövälineen, jäisi se leijailemaan yläilmoihin. Siihen se jäisi odottamaan ensimmäistä tulkitsijaansa, mutta niin hartaasti ja epämääräisesti eivät korkeimmat olennot toimi. Kun ylhäisistä maailmoista lähtee suuri inspiratsioni maapallon auraan, on luonnollista, että maapallon johtavat henget ottavat sen vastaan ja välittävät sen tuloa ihmiskuntaan. Niinpä kaksi Valkoisen Looshin mestaria lähetti maailmaan lähettilään, joka toi ilmi vuodatuksen hengen ja sisällön. Tämä lähettiläs oli, niinkuin tiedämme, madame Blavatsky, joka ei suinkaan niittänyt mitään kunniaa ihmiskunnan puolelta, eikä suinkaan ihmisten silmissä ollut

vapahtajaolento. Kuitenkin hän pukiessaan taivaallisen inspiratsioonin sanoiksi oli se lähettiläs, se „Kristus“, joka tuli, tai paremmin sanoen: hän edusti Kristusta, jolloin emme tietenkään Kristuksella tarkoita yksinomaan Jeesus Kristusta, vaan sitä Jumalan Pojan kosmista tajuntaa, sitä suurta maailmansielun tajuntaa, joka meissä ihmisissä ilmenee mystillisinä Kristuksena. Tämä ihmeellinen maailmansielu eli kosminen tajunta on aikojen aamusta lähtien ollut ihmiskuntamme takana sen sisimpänä yhteishenkenä. Tämä kosminen tajunta on lakkaamatta pyrkinyt ihmisiä lähemmä ja lähemmä ja sai täydellisimmän personallisen ilmauksen Jeesuksessa Kristuksessa. Ei Buddha, ei Zoroaster, ei Konfutse, ei Mooses, ei Orpheus, ei Väinämöinen, ei Pythagoras tai muut vanhan maailman vapahtajaolennot osanneet tuoda kosmista Kristusta niin lähelle meidän inhimillistä tajuntaamme kuin Jeesus Natsarealainen. Hän oli ensimmäinen vapahtaja, hän oli ensimmäinen, joka toi Jumalan Pojan, ja samalla Isän, niin lähelle meitä ihmisiä, että saatamme aavistaen ymmärtää ja nähdä hengessämme, mikä on se ääretön rakkaus, viisaus ja tieto, joka ottaa asuntonsa meihin, kun tulemme täydellisiksi. Jeesuksen työ merkitsee: nyt on ihmisille avoinna selvemmin kuin ennen kehityksen henkinen tie. Jokaisen ihmisen on uppouduttava Kristustajuntaan, jokaisen täytyy ottaa vastaan kosminen Kristus hengessään, jokaisessa ihmisessä täytyy mystillisen Kristuksen herätä eloon. Se on yksilön pelastus ja Jeesuksen Kristuksen esiintymisen jälkeen pelastus on lähempänä meitä kuin ennen, sillä pelastuksen tie on tullut läpeensä inhimilliseksi.

Kaikki ihmiskunnan profeetat, apostolit ja suuret henget, jotka Jeesuksen Kristuksen jälkeen esiintyvät maailmassa, voivat viitata Jeesukseen Kristukseen jatkamalla hänen työtään. Heidän työnsä on tärkeä ja tarpeellinen, sillä me ihmiset unohdamme aina, mikä on tuo kosminen Kristus, joka on meidän pelastuksemme, jollemme saa kuulla siitä uudestaan ja uudestaan, jollei esiinny tulieluja, jotka muistuttavat meitä siitä.

Niinpä maailma oli vajonnut toiselta puolelta materialismiin ja toiselta puolelta dogmatismiin, kun madame Blavatsky puhui tästä ja sanoi: „Muistakaa, Kristus on periaate teidän sisässänne“ – semmoinen oli hänen sanontatapansa – „sitä periaatetta on etsittävä, se on tuleva ihmisessä eläväksi. Mitä hyödyttää, onko Jeesus Natsarealainen ollut vai ei, jollemme ota Kristusta vastaan omassa sydämessämme? Jokainen ihminen on kutsuttu tulemaan täydelliseksi, ja jokaisen ihmisen on tehtävä työtä, jotta hän voisi hengessään ottaa Kristuksen vastaan, – sillä ilman omaa työtä, valppautta ja valvomista ei Kristus tule.“

Tämä oli madame Blavatskyn teosofinen sanoma, ja teosofia, se muistutti meitä kosmisesta ja mystillisestä Kristuksesta.

Nyt ymmärrämme: koska madame Blavatsky oli se personallisuus, joka toi meille takaisin kosmisen Kristuksen, ei meidän tarvitse odottaa uutta lähettilästä, uutta vapahtajaa. Voimme täydellä syyllä sanoa: vapahtaja tuli emmekä ottaneet häntä vastaan. Ei meidän tarvitse hävetä näitä sanojamme. Ei madame Blavatsky ollut täydellinen olento, eikä hän tahtonut esiintyä hyveissä malli-ihmisenä, mutta hän

kuului maailman auttajien ja vapahtajien joukkoon sentähden, että hän uhrasi itsensä ja elämänsä ihmiskunnan hyväksi. Hän etsi nuoresta saakka totuutta, kulkien vaeltajana, seikkailijana maasta maahan, aina etsien niitä ihmisiä, jotka elivät yhteydessä mystillisen Kristuksen kanssa, niitä viisaita, joilla oli tietoa elämän ja kuoleman salaisuuksista. Ja hän löysi, sillä hän etsi, kolkutti väsymättä. Kenenkään meistä ei tarvitse hävetä, jos sanomme hänen olleen niitä olentoja, joiden nimet historiassa mainitaan vapahtajaolentojen niminä. Sillä vaikka maailma pilkkasi ja vielä pilkkaa, tulee aika, jolloin hänelle myönnetään hänelle kuuluva asema ja paikka ihmiskunnan historiassa. Tämä ei ole hänen jumaloimistaan, ainoastaan sen seikan tunnustamista, että hän kuului ihmiskunnan hyväntekijöiden joukkoon. Toista hänen kaltaistaan ei tällä hetkellä tarvitse odottaa.

Mutta mitä voimme odottaa? Voimme odottaa kosmillisen vuodatuksen seurauksena, että yksilöt alkavat suuremmassa määrin kuin ennen tuntea, että ovat yhteydessä Kristuksen kanssa ja että Kristus vaikuttaa heihin. Monet yksilöt tulevat uskomaan olevansa Kristus, ja joukot tulevat heistä sanomaan: „kas tuossa on Kristus – ja tuossa“. Maltillisemmat ja viisaammat ihmiset tulevat ilmaisemaan uskonsa seuraavin sanoin: „tuon kautta puhuu Kristus, tuon kautta kuuluu Jumalan Pojan ääni.“ He eivät sano: „tuo on Kristus,“ vaan: „tuon kautta puhuu Kristus.“

Tämän voimme nyt jo huomata teosofisen Idän Tähdän liikkeen suhteen. Kymmenen vuotta sitten sanottiin, että Idän Tähdän pää, Krishnamurti, on opetuslapsi, johon Kristus tulee ruumistumaan, ja Kristuksella tarkoitettiin määrättyä henkilöä. Nyt on luovuttu tuosta väitteestä, – se on huomattu vääräksi ja liian vaativaksi. Tänä vuonna on sanottu: Krishnamurti tulee olemaan Kristuksen puhutorvi. Se on maltillisesti sanottu, enemmän ei pidä väittää. Nyt – radiokeksinnön aikana – maailman korva voi nousta hörölle ja maailma voi kuunnella ja sanoa: „niinkö, Kristusko puhuu hänen kauttaan?“

Koska nyt tulee esiintymään useita ihmisiä, jotka puhuvat Kristuksen nimessä, niistä tiedämme kenen kautta Kristus todella puhuu?

Onko meillä totuuden mittapuuta, arvostelun välinettä, jolla voimme mitata ja arvostella hänen sanojaan? On, emme ole jätetyt pimeään. Meillä on valmiit totuuden mittapuut, ja ne mittapuut ovat ensinnäkin se sanoma, mikä annettiin tämän vuodatuksen alussa, tämän suuren henkisen inspiratsioonin tullessa maailmaan, toisin sanoen siis madame Blavatskyn teosofinen sanoma. Jos huomaamme, että jokin n. s. Kristus tai Kristuksen inspiroima henkilö opettaa semmoista, joka ei ole sopusoinnussa madame Blavatskyn s.o. mestarein eli Valkoisen Looshin alussa antaman filosofisen ja metafyyssillisen sanoman kanssa, tiedämme hänen oppinsa vääräksi. Toinen on eettillinen mittapuu, johon madame Blavatsky aina myös viittaa, nim. kaikkien suurten vapahtajien ja niistä erikoisesti Jeesuksen Kristuksen siveysäännöt. Voimme lyhyesti sanoa: Jeesuksen Kristuksen vuorisaarna, johon madame Blavatsky kirjoituksissaan viittaa, on toinen totuuden mittapuu. Ainoastaan se, mikä käy vuorisaarnan henkeen ja on yhtä sen kanssa, kestää totuuden tulessa; muu moraalii on

alempaa ja ohimenevää, jota emme tarvitse enää. Nämä ovat totuuden mittapuut, enempiä emme tarvitse: mestarien filosofinen sanoma metafyyllisenä mittapuuna ja vuorisaarna eettillisenä mittapuuna; niiden valossa voimme kaikkia „Kristusopetuksia“ arvostella.

Tulemme nyt varsinaiseen kysymykseen: pelastaako Kristus toisella tulemisellaan maailman? Tiedämme, mitä tällä Kristuksen tulemisella tarkoitetaan. Kristus tuli mestarien sanomassa 50 v. sitten ja tulee yhä kaikkien niiden ihmisten välityksellä, jotka ottavat vastaan Kristuksen inspratsionia.

Kun teemme tuon kysymyksemme, edellytämme, että maailmassa jotain on hullusti, – ainakin, että elämme erikoisen kriittisessä ajassa: tämä aikamme jännittää meitä ihmissieluina enemmän kuin tavallinen aika. Hindulaiset sanovat, että v. 1898 helmikuussa loppui ensimmäinen kalijugan eli mustan aikakauden periodoi, joka oli kestänyt 5000 vuotta. Sen perästä on ihmiskunta joutunut murroskauteen, joka ensin tuntui tunteissa ja ajatuksissa ja vihdoinkin johti maailmansotaan. Sota käänsi melkein nurin koko maailman, ja nyt levottomuus on saavuttanut luonnonkin.

Olisimme voineet välttää maailmansodan y.m., jos olisimme omaksuneet teosofisen sanoman, mutta kun emme sitä osanneet tehdä, jouduimme karman pakosta noihin kamaliin seikkailuihin, jotka tekevät tilanteen tällä hetkellä maapallolla sangen kriittiseksi.

Katsokaamme, minkälainen maailman tilanne nykyään on. Olemme käyneet läpi mitä hirmuisimman sodan, ja kuitenkin maailman suurvallat pelkäävät uutta aseellista kamppailua. Aina siitä lähtien, kun maailmansota loppui ja n.s. rauha tehtiin, ovat valtiomiehet yhtämittä olleet pelon vallassa. Sota on itsessään järjetöntä, tavallisen, ajattelevan ihmisen kannalta on aivan järjetöntä ajatella ja valmistaa uutta sotaa, mutta kuitenkin se mahdollisuutena hämmöittää monelle ihmiselle. Puhumattakaan siitä, että vaara voi uhata kristittyjä kansoja heidän omassa piirissään, aletaan yhä selvemmin tajuta, että vaara voi uhata koko länsimaista sivistystä yleensä Idän taholta. Tämä on n.s. keltainen vaara – ja miksikä emme lisäksi: musta vaara. Se on noussut entistä voimakkaammaksi kummitukseksi kristittyjen ja länsimaalaisten mieleen. Me länsimaalaiset olemme tehneet siksi paljon pahaa toisille rodulle, siksi ylimielisesti, kylmästi ja sydämättömästi käyttäytyneet niitä kohtaan, siksi paljon pahaa niille opettaneet, että aavistamme siitä tulevan jotakin kosta. Jollemme ole voimakkaita ja yksimielisiä, jollemme seisota yhtenä miehenä nykyajan kulttuurin puolesta, niin Itä nousee, ja Itään liittyy musta Etelä. Ja mitä silloin kaikesta tulee?

Katsokaa, kuinka Itä on levoton: Kiinassa on vallankumouksia, Indiassa on aina levotonta, sillä, kuten englantilaiset valtiomiehet sanovat, Indiassa on 40 milj. ihmistä, jotka eivät koskaan tiedä, mitä on olla ilman nälkää. He syövät joka päivä, mutta eivät koskaan saa syödä kyllikseen. Ajatelkaa, mitä merkitsee, että 40 milj. ihmistä yksin Indiassa elää aina nälässä! Emme tosiaankaan ihmettele, että Idän kansat ovat levottomia, ajattelevat kosta ja huutavat: „pois maasta nuo kristityt, jotka ovat kuin piruja!“

Ja jos käännämme katseemme nykyaikaisten valtakuntien sisäiseen tilaan, on sekin kaikkea muuta kuin ihanteellinen. Kaikkialla Euroopassa pelätään vallankumousvaaraa. Venäjällä bolshevismi on näyttänyt tietä ja monet vähemmän ajattelevat joukot Europan kansojen keskuudessa huutavat: Venäjän bolshevismi on jotain suurta! Bolshevistinen vallankumous on heistä äärettömän houkutteleva, sillä eiväthän suuret joukot tiedä, mitä bolshevismi on saanut aikaan. Jos porvarit kertovat miten asiat ovat, nauravat joukot, eivätkä usko, sillä itse eivät ole tilaisuudessa näkemään. Nyt tietenkä alkaa Venäjällä asiat olla paremmin, ja sitä meidän täytyy toivoa koko sydämeistämme. Mutta se ei ole bolshevismiin, vaan ihmissydämen ja elämän ansio. Epäilemättä se hirvittävä kärsimys, minkä läpi Venäjän kansa on kulkenut, kantaa vielä hyvää hedelmää, joista koituu onnea koko ihmiskunnalle.

Sillä välin on kuitenkin yhteiskunnissamme yhä ratkaisematta se vanha probleemi, joka ei jätä ihmisiä rauhaan, ennenkuin se tulee tavalla tai toisella ratkaistuksi, probleemi aineen ja hengen välisestä suhteesta eli kysymys, mikä on mammona ja mikä on mammonan tarkoitus, tuo kysymys, joka pukeutuu räikeimpään muotoonsa rikkaiden ylellisyydessä ja köyhien kurjuudessa. Se kysymys nousee meidänkin mieleemme.

Kun tällä tavalla tunnemme olevamme erikoisessa tilanteessa, vaikeassa ja kriittisessä asemassa, niin mikä voi meidät pelastaa? Meidän täytyisi osata ratkaista nuo kysymykset! Kuinka voimme välttää sotia kristittyjen kesken, kuinka voimme välttää Idän uhkaavaa vaaraa ja kuinka voimme ratkaista mammonan vaikean probleemin? Tuleeko Kristus sen ratkaisemaan?

Ja me sanomme: Kristus on jo ratkaissut kaikki pulmat, – ne on ratkaistu meidän aikamme mestarien suuressa teosofisessa sanomassa. Kuunnelkaamme ja tarkastakaamme, mikä on arvoitusten ratkaisu teosofiselta kannalta.

(Ruusu-Risti 1930 Maaliskuu N:o 3, Johtajan osasto, s. 123-129)

Ruusu-Risti-Kirjasto N:o 36.

Pari päivänkysymystä.
Helsingin esitelmiä syksyllä 1926.

III.

Kansojen veljeys.

Kaksi on nykyajan kriittistä kysymystä: kysymys kansojen veljeydestä ja kysymys yksilöiden onnesta yhteiskunnassa; niistä emme pääse, jos emme osaa niitä ratkaista

oikealla tavalla. Mutta jos osaamme ratkaista ne tehtävät, jotka kohtalo on eteemme asettanut, silloin pelastumme uhkaavista vaikeuksista, ulkonaisista sodista ja sisäisistä vallankumouksista, ja saamme alkaa uutta elämää.

Minkätähden nykyajan kristityt valtiot Europassa ja Amerikassa pelkäävät uusien sotien syttyvän keskenään, minkä tähden ajattelevat tulevaisuutta epävarmuudella? Ja jos eivät ajattele keskinäisiä sotia, miksi pelkäävät, että valkoisia uhkaa keltainen vaara, koska Idän kansat ovat tulleet levottomiksi huomattessaan, miten pintapuolinen länsimainen kulttuuri on?

Toiselta puolen nämä samat kansat tuntevat sisässään syvempiä ääniä, jotka velvoittavat sovintoon; tuntevat, että heidän pitäisi ojentaa kättä toisilleen, tehdä liitto ja ryhtyä aivan uudenaikaiseen yhteiselämään. He tuntevat omassatunnessaan, ettei ole ollut kristillistä alati sotia ja varustaa sotia, vaan että pitäisi vähentää varustuksia, seisovia armeijoita, sotalaivastoja ja järjettömiä jokapäiväisiä menoja. Olemme iloksemme nähneet, että on muodostettu n.s. kansainliitto, jonka neuvosto istuu yhtämittaa päättämässä asioita. On realipolitiikoita, jotka ajattelevat, ettei kansainliitto paljoakaan merkitse: siellä neuvostossa ukot keskustelevat ja päättävät, mutta todellisuudessa kansat varustautuvat uusiin sotiin. Sitä suuremmalla hämmästyksellä täytyy todeta, että pieni Tanska on kulkenut edellä aseistariisuutumisessa, ja jos suuret valtakunnat uskaltaisivat kulkea perässä, tulisi aika, jolloin ei niin paljon aseita tarvittaisi.

Joka tapauksessa kansainliitto on ilahduttava yritys. Toinen kysymys on, voiko se saada aikaan pysyvästä rauhaa Europan valtakuntien kesken. Kun teemme tämän kysymyksen vakavassa hengessä, täytyy tunnustaa, ettei vielä ole takeita siitä, että asiat todellisuudessa voisivat muodostua semmoisiksi, kuin kansainliitto nyt keskusteluissaan ja tuumailuissaan päättelee. Minkätähden? Sentähden, että tämmöisessä poliittisessa hommassa on puoli, jota ei ole osattu ottaa huomioon.

Minkäläisten ehtojen vallitessa ihmisyksilöt ovat ystäviä keskenään? Toinen tapaus on, että yksilöillä on sama aineellinen pyrkimys, sama ekonominen etu ihanteena; toisiaan tukemalla he voivat paremmin saavuttaa ihanteensa, mutta kun päämäärään on päästy, ei ole tarkoitusta enää ystävyydellä ja veljeydellä.

Toinen tapaus taas perustuu yhteiseen henkiseen pyrkimykseen. Historiasta näemme, että jos ihmisiä on liittännyt toisiinsa yhteinen henkinen ihanne, isänmaanrakkkaus tai maailmankatsomus eli uskonto, silloin heidän veljeytensä ja ystävyytensä on ollut lujaa ja kestävä, ja he ovat olleet valmiit kuolemaan toistensa puolesta.

Kuinka lienee kansojen suhteen? Kansat ovat joukko yksilöitä, kansojen sieluelämä on muodostunut yksilöiden sieluelämästä. Millä tavalla siis kansat voivat olla ystäviä keskenään? Silloin täytyy sanoa: He voivat tehdä liiton tilapäisesti, jos heillä on yhteinen itsekäs päämäärä: kun pidämme toistemme puolta, voitamme rikkautta ja valtaa! Mutta nämä ystävät alkavat pian epäillä toisiaan. Emme ole historiasta huomanneet, että valtakuntien kesken olisi pysynyt jokin liitto kauan: kun

tarkoitus on saavutettu, kun sota on voitettu, silloin tehdään uusia liittoja vaikkapa entisten vihollisten kanssa, riippuen siitä, mikä on milloinkin „edullisinta“.

Mutta eikö kansojen ja valtioiden kesken voisi syntyä liitto, joka olisi pysyvä? Voisi, siinä tapauksessa, että heillä olisi yhteinen henkinen pohja, sama ihanne, uskonto, elämänymmärrys. Mutta niinhän on kristityillä! Eivätkö siis kristityt kansat voi olla veljiä keskenään, kun kerran heillä on yhteinen elämänymmärrys? Mitä meidän täytyy tähän sanoa? Meidän täytyy sanoa: kristityillä kansoilla ei ole sittenkään yhteinen ihanne. Meidän täytyy suruksemme tunnustaa, että kristinusko on jakautunut kirkkokuntiin, jotka ovat aikojen kuluessa olleet sangen vihamielisiä keskenään, eri kannalla tärkeissä kysymyksissä: roomalaiskatoliseen, kreikkalaiskatoliseen, protestanttiseen y.m. Muistakaamme julmia uskonsotia! Ei ole tähän saakka ollut mitään yhteistä kristillistä pohjaa, päinvastoin! Protestantit ovat nauraneet roomalaiskatolilaisille ja pitäneet heitä kuvien kumartajina, taikauskoisina pyhimysten palvojina. Ja katolilaiset ajattelevat: „nuo protestantit ovat poikenneet oikean kirkon helmasta, sentähden heillä ei ole mitään sydämen uskoa, he vaivaavat päätään vain.“ Näin ollen elämänymmärrys, jonka pitäisi liittää ihmiset ja kansat toisiinsa, on juuri heidät toisistaan eroittanut. Ja sentähden oma järkemme ja kokemuksemme todistaa meille, ettei ole ajateltavissa todellista liittoa n.s. kristittyjen kansojen kesken, ennenkuin he saavuttavat yhteisen ymmärryksen uskonnollisissa asioissa. On välttämätöntä, että he heräävät tuntemaan veljeyttä toistensa kanssa uskonnollisissa asioissa, ennenkuin voivat ajatella mitään pysyvää poliittista liittoa keskenään.

Viime vuonna (1925) oli Tukholmassa merkillinen kokous, jollaista ei ole ollut vuoden 325 jälkeen, jolloin Nikean kirkolliskokouksessa päätettiin, että kristinusko oli oleva valtionuskonto. Tukholmassa kokoontui pappeja ja piispoja, edustavia henkilöitä kaikista kristillisistä uskonlahkoista, ja yhteisissä juhlissa ja neuvotteluissa he koettivat ymmärtää toisiaan. Roomalaiskatolinen kirkko yksin ei lähettänyt edustajaa. Paavi ei vielä osannut tunnustaa, että toiset kirkot olisivat kristillisiä. Mutta kai sekin aika vielä koittaa.

Yhteiset juhlahetket eivät kuitenkaan vielä luo pysyväistä ja horjumatonta yhteisymmärrystä. Tähän tarvitaan yhteinen pohja uskonnollisissa ydinkysymyksissä. Ja mistä se saadaan? Ei mistään muusta kuin totuudesta. „Totuus on kaikkia uskontoja korkeampi“. Kristillisten kirkkojen täytyy luopua omista tulkinnoistaan ja lähteistä etsiä, mitä kristinusko todella on. Mitä Jeesus opetti? Mikä on Kristuksen siveysoppi, mikä hänen metafysiikkansa?

Tässä etsinnässä toteutuu vanha sana: tyhjästä ei synny mitään. Ei kristinuskokaan ole tyhjästä tullut. Kristinusko pohjautuu vanhoihin uskontoihin, „uusi liitto“ on seuraus „vanhasta“. Ei voi kristinuskoa ymmärtää, ellei tunne entisiä (ja myöhempiä) uskontoja. Kristuksen luo pääsee kokonaan vasta sitten, kun on istunut toisten vapahtajien jalkojen juuressa.

Sentähden kristittyjen kansojen yhteisymmärrys voi syntyä ainoastaan tuloksena siitä, että kristityt sydämellisellä myötätunnolla ymmärtävät „pakanoita“ ja

kunnioittavat heidän uskontojaan. Mutta semmoinenkin päivä voi koittaa. Se koittaa silloin, kun ihmiset ja kansat alkavat ymmärtää teosofista sanomaa, H. P. Blavatskyn sanomaa, sillä hän juuri teroitti: ensimmäinen ehto, jotta veljeys ihmisten ja kansojen kesken voisi toteutua, on, että aletaan tutkia toisten uskonnollisia elämänsuhteita. Ei voida mitään veljeyttä saada aikaan, jos jokainen vetäytyy oman vanhurskautensa vaippaan luullen, että Jumala yksin hänelle on ilmoittanut kaiken, jota vastoin toisten täytyy kulkea harhassa, kunnes tulevat hänen luo kuuntelemaan hänen sanojaan. Madame Blavatsky sanoi: „Lännen täytyy tutkia Idän uskontoja, sillä jos se vain syventyy omaan itseensä, se jää aina vieraaksi Idän veljille. Mutta kun Länsi tutkii Itää ja Itä Länttä, silloin syntyy yhteisymmärrys.“

Madame Blavatsky viittasi siihen Valkoiseen Veljeskuntaan, jossa kaikkien uskontojen perustajat ja suurimmat apostolit toimivat sopusoinnussa keskenään. He ovat nousseet epäsoinnun yläpuolelle, sillä he ovat jättäneet tietämättömyyden harhat ja varjot. Valkoisen Veljeskunnan Mestarit ovat niitä sankariolentoja, jotka totuuden ovat nähneet, jotka ovat Jumalaa oppineet tuntemaan kasvoista kasvoihin ja jotka ovat oppineet ratkaisemaan elämän ja kuoleman probleemin. He ovat päässeet siihen, mihin ihmiset yleensä, suuret joukot eivät vielä ole päässeet, eivätkä pääse, elleivät kuuntele auttajien ja vapahtajien ääntä. Mutta jos kansojen pitää liittyä veljiksi keskenään, silloin heidän pitää uskonnollisesti lähestyä toisiaan, ja tämä on mahdollinen sen kautta, että kaikissa kansoissa nousee ihmisiä, jotka tutkivat uskon asioita ja tunkevat niiden ytimeen. On välttämätöntä, että kirkoissa herää nöyryys elämän edessä, nöyrä mieli totuuden edessä: on välttämätöntä, että syntyy yksilöitä, jotka omassa uskonnossaan kulkevat niin syvälle kuin voivat tutustuen samalla kaikkiin toisiin uskontoihin. He kohoavat totuuden näkemiseen, he ymmärtävät Jumalaa ja jumalallista elämää. He näkevät, että jumalallinen henki, maailmansielu, sanottakoon sitä Kristukseksi, Logokseksi, Allahiksi, Brahmaksi, Jehovahiksi, Taoksi tai millä nimellä tahansa, on ainoastaan yksi. Yksi todellisuus ainoastaan on olemassa. Apostoli Paavali sanoi: „Jumala, jota te kunnioitatte tuntemattomana, sen minä teille ilmoitan.“ Paavali tiesi, mikä maailmansielu on: se henkinen pyrkimys joka kannattaa kaikkia luomakuntia, se ihmeellinen, salainen tajunta eli omatunto, joka pyrkii heräämään yksilöissä ja kansoissa ja liittämään ne toisiinsa, – se jumalallinen elämä, joka aikojen aamusta saakka on ollut yksi: ei ole monta Jumalaa, ei monta salaisuutta, on ainoastaan yksi. Kaikki kansat ovat sitä tavoitelleet, kaikki ihmiset ovat aina kurottaneet kätensä kohti tuota yhteistä valoa, jota eri tahoilta yrittävät lähestyä.

Kun on näitä yksilöitä maan suolana joka kansassa, silloin kansat voivat ojentaa veljeskättä toisilleen ja tehdä liittoja keskenään. Silloin todella kansojen kesken poliittisetkin liitot tulevat mahdolliseksi, sillä silloin he ymmärtävät sen tärkeän seikan, että jos kansat liittyvät veljesliittoon, jos eri uskonnot ojentavat veljeskättä toisilleen, ei tämä merkitse, että kansan tai uskonnon pitäisi luopua omasta yksilöllisyydestään. Nyt vielä, jos liitto solmitaan kansojen kesken, pitää mukautua muotoihin, ja kuta pienempi kansa on, sitä enemmän se saa kieltää ja unohtaa itsensä, sillä suurempi

kansa sanelee ehtoja, joiden nojalla ollaan liitossa. Semmoiset poliittiset liitot eivät ole luonnollisia, ne eivät ole ystävyysliittoja. Ystävyys syntyy ainoastaan silloin, kun jokainen on oma itsensä. Kansojen ja valtioiden täytyy tuntea, että ovat vapaasti sitä, mitä elämä on tarkoittanut heidän olevan. Eivät kaikki kansat ole samanlaisia, eivät kaikki voi kehittää itsessään samoja ominaisuuksia ja hyveitä. Ei kaikki mikä näyttää pahalta toisesta kansasta, ole pahaa toiselle. Yhteisymmärryksessä täytyy jokaisen saada olla oma itsensä, jokaisen kansan ymmärtää itsensä yksilölliseksi, silloin voivat olla todellisessa veljesliitossa keskenään.

Tämä poliittinen veljeys kansojen ja valtakuntien kesken syntyy itsestään silloin, kun he ymmärtävät toisiaan henkisesti ja lähestyvät toisiaan uskonnollisesti. Olisikohan näin ollen paras, että syntyisi uusi maailmanuskonto, joka voittaisi ja valloittaisi kaikki maailman kansat? Semmoiseen kysymykseen täytyy vastata; ei voida keinotekoisesti luoda uskontoa. Maailmanusko ehkä syntyy niin, että yksilöt ja kansat, jotka ovat eri uskontoa, vähitellen lähestyvät toisiaan, omaksuvat toistensa hyviä puolia ja säilyttävät yhteisesti parhaimman.

Maailmanuskonto ei voi olla muu kuin se ikuinen uskonto, jota nimitetään teosofiaksi eli jumalalliseksi viisaudeksi ja josta kaikki uskonnot ovat lähteneet. Mutta sitä eivät kaikki kansat ja yksilöt voi yht'äkkiä omaksua; keinotekoisesti ei voida saada aikaan uutta uskoa. Kaikki, mikä on luonnollista, kasvaa itsestään. Ei kannettu vesi pysy kaivossa, todellinen kaivo on se, johon vesi tulee jostakin lähteestä maan sisällä.

Ehtona kansojen tulevalle veljeydelle on myös, että henkinen elämä yleensä – ei yksin uskonnollinen, vaan sekin, joka ilmenee järjen, tunteen, mielikuvituksen avulla y.m. – eri kansoissa lähenee toinen toisensa ilmaisumuotoja. Tätä tietä on jo sangen pitkälle kuljettu. Taide ja kaunokirjallisuus alkaa jo olla kansojen henkistä yhteisomaisuutta. Säveliä ihailaan yhtä vilpittömästi, oli ne suomalaisia tai saksalaisia. Italialainen Rafael, hollantilainen Rembrandt herättävät tauluillaan saman ihailun katsojassa, oli tämä englantilainen tai ruotsalainen. Samaten Japanin ja Indian taide ja kirjallisuus voittaa yhä enemmän suosiota länsimailla. Kauneus, oli se kotoisin mistä kansasta tahansa, muistuttaa meitä Jumalasta, tekee meidät veljiksi; kauneus sävelissä antaa meidän tuntea, että olemme veljiä, koska yhdessä voimme iloita. Tieteen alalla ei olla vielä yhtä pitkällä. Yliopistot eri maissa kyllä antavat arvoa toisilleen, mutta on tieteen haaroja, jotka eivät saavuta samaa täydellistä kunnioitusta joka paikassa, esim. historiallinen tutkimus. Historiallinen tiede, joka tutkii kansojen elämän vaiheita, ei ole täysin kansainvälinen. Joka maassa tutkitaan oman maan historiaa oman maan kannalta, omien ennakkoluulojen valossa, uskomalla että „meidän maamme ja kansamme on urhoollisesti ponnistanut ja vaikeiden olojen kautta päässyt eteenpäin“. Pelkään pahoin, että kouluissa opetetaan omasta maasta ja sen kehityksestä vähän toisella tavalla kuin vieraassa maassa. Vaikka historian pitäisi olla puolueeton, se on tullut väritetyksi, sitä on katsottu kuin silmälasien kautta.

Tässä suhteessa kaivataan uutta. Kaivataan kosmopoliittista yliopistoa, joka katsoisi asioita ihmiskunnan ja kulttuurin kannalta, suosimatta mitään kansaa

erikoisesti. Ei ole kukaan vielä perustanut semmoista yliopistoa, mutta voimme odottaa ja toivoa, että yliopistot vielä tekevät liiton keskenään ja mahdollisesti sitten perustavat suuren keskusyliopiston. Tämänkin täytyy tapahtua itsestään, ei keinotekoisesti. Yliopistojen täytyy lähestyä toisiaan ja sitten heräymyksessä nähdä, mitä on tehtävä.

Nämä ajatukset eivät ole tuulesta temmattuja, ne ovat pikemmin ilmassa. Englannissa on Mr. Branford kirjoittanut kirjan, jossa hän puhuu yliopistojen liittymisestä toisiinsa; Ranskassa professori Jean Izoulet odottaa aikaa, jolloin kirkot tekisivät liiton keskenään kristikunnassa. Teosofisella taholla on niinikään mrs. Besant puhunut maailman yliopiston perustamisesta.¹⁾

(Ruusu-Risti 1930 Toukokuu N:o 5, Johtajan osasto, s. 216-222)

Ruusu-Risti-Kirjasto N:o 36.

Pari päivänkysymystä. Helsingin esitelmiä syksyllä 1926.

IV.

Rahan taika.

Toinen tärkeä nykyajan kysymys on n.s. yhteiskunnallinen pulma. On politikointia, jotka sanovat, että tämä pulma on ajallemme uhkaava vaara, koska on kysymys yhteiskuntaluokkien suhteesta toisiinsa ja n.s. bolshevismien vaara uhkaa joka taholta, jollei niin paljon pohjoismaissa, niin sitä enemmän muualla Euroopassa. Käytännöllisesti katsoen on kysymys siitä, miksi yhteiskunnassa olosuhteet ovat yksilöille erilaisia: toinen viettää aikansa rikkaudessa ja ylellisyydessä, toinen on pakotettu elämään kurjuudessa. Kysymyksellä on monta vivahdusta, mutta tavallisesti se kärjistyy tähän.

Jos ajattelen omaa nuoruuttani, henkistä ilmapiiriä viime vuosisadan 90-luvulla, muistan elävästi, kuinka koko elämäntutkimus meillä nuorilla totuudenetsijöillä keskittyi kysymykseen yhteiskunnasta: mikä yhteiskunta on ja minkälainen sen pitäisi olla, – miten pitäisi maallisen hyvän olla järjestetty ja jaettu? Meitä erikoisesti loukkasi se, että voi olla ylellisyyttä ja kurjuutta rinnatusten; järkeä, omaatuntoa vaivasi, että saattoi olla ihmisiä, jotka kärsivät nälkää, perheitä, jotka asuivat kellarihuoneissa kärsien vilua ja nälkää, työnhakijoita, jotka kulkivat ympäri avuttomina kerjäläisinä.

¹⁾ Pitäessäni tätä esitelmäsarjaa en tuntenut vielä paneuropalaista liikettä, jonka tarkoituksena on perustaa poliittinenkin liitto Europan valtakuntien kesken. P. E:n huomautus 1930.

Meistä tuntui käsittämättömältä, että yhteiskunta antoi anteeksi itselleen semmoista. Koko kysymys oli meille omantunnonkysymys. Kuinka ihmiset ollenkaan jakoivat elää yhteiskunnassa, jossa ei vallinnut täydellinen tasa-arvoisuus? Tietysti silloin samalla uskoimme, että yhteiskunta oli parannettavissa, että ulkonaisilla keinoilla, s.o. laeilla ja säädöksillä, saattoi yhteiskuntaa muuttaa. Meistä oli selvää, että samoin kuin kasvi viihtyi sateessa ja auringossa, mutta kuoli, jos se kaivettiin kokonaan maahan, samoin ihmisten elämä riippui ulkonaisista olosuhteista. Niinkuin sosialistiset kirjailijat sanoivat: jos muutetaan yhteiskuntaluokkien olosuhteet, silloin ihmiset itse tulevat paremmiksi. Sentähden meistä tuntui, että täytyi olla keinoja, millä yhteiskunta voitaisiin muuttaa toisenlaiseksi ja köyhyyttä ja rikkautta tasoittaa maailmassa. Periaate, jonka pohjalta ratkaisu oli tapahtuva, oli meistä päivänselvä. Täytyi järjestää olot semmoisiksi, että kaikilla terveillä ihmisyksilöillä oli samat mahdollisuudet tehdä työtä ja päästä eteenpäin maailmassa. Tämä merkitsi, että kaikkien lasten piti saada sama pohjakasvatus ja kaikkien nuorten aloittaa elämäntaistelunsa ilman pääomia. Täten ei kellään olisi enempää, kuin mitä hän itse olisi hankkinut tai ansainnut.

Merkkillistä kyllä, nämä aatteet eivät nykyään tunnu niinkään vierailta. Edellinen, pohjakoulua koskeva, on miltei toteutuksessa meidän päivinämme, ja mitä toiseen tulee, se ehkä odottaa aikaansa sekin.

Periaate oli meillä nuorilla selvä, mutta miten se oli toteutettavissa? Päähämme ei pätkähtänytkään semmoinen ajatus kuin vallankumous. Vallankumous oli kauhistuttava ja aina onnistumaton keino. Sydämissämme asui rakkaus, ei viha. Sentähden emme nähneet lopullisesti muuta keinoa kuin luokkien ja yksilöiden valistaminen: ihmisten järki ja ymmärrys oli valaistava, heidän hyvä tahtonsa herätettävä. Siinä huomasimme olevamme yhtä mieltä teosofian kanssa, joka tahtoi muuttaa ihmisiä ensin ja sitten ulkonaisia oloja. Madame Blavatsky neuvoi kirjassaan „Teosofian avain“: kaikille ihmisille, niin rikkaille kuin köyhille, oli opetettava teosofian neljä suurta totuutta: kaikkiihteisyys ja syyperäisyys, ihmiskunnan vastuuyhteys, jälleensyntyminen ja karman laki. Jos ihmiset saavat tietää niistä, he pääsevät kuin painajaisesta, heidän silmänsä aukenevat katselemaan elämää laajenmalta näkökannalta: ihminen on jälleensyntyvä olento, toimiva, pyrkivä, erehtyvä, mutta vastuunalainen teoistaan, niittäen mitä on kylvänyt, mutta tilaisuudessa korjaamaan erehdyksensä ja aina kehittymään elämän oikeudenmukaisessa koulussa, johon sai palata uudestaan ja uudestaan.

Nuo suuret totuudet auttavat ihmisiä ymmärtämään, että mikään Jumala ei muuta olosuhteita maan päällä. Ihmiset ovat asetetut tänne kuin kouluun, ja koska he ovat jälleensyntyviä olentoja, jotka niittävät mitä kylvävät, täytyy heidän oppia kylvämään hyvää, jotta voisivat niittää hyvää. Ihmisten täytyy itse muuttaa yhteiskunnallisia olosuhteita, oppien askel askeleelta rakentamaan jumalanvaltakuntaa maan päällä. Teosofisten aatteiden levittäminen oli näin ollen tärkein yhteiskunnallinen työ, eikä sovi liiaksi ihmetellä, että puolestani päätin ryhtyä siihen työhön täällä Suomessa, jossa

ei vielä tiedetty mitään karmasta ja jälleensyntymisestä enempää kuin teosofiasta yleensä.

Enemmän kuin kolme vuosikymmentä on vierähtänyt nuoruuteni päivistä ja nyt on yhteiskunnallinen kysymys saanut mielestäni hiukan toisenlaisen luonteen. Olemme eläneet läpi maailmansodan ja sitä seuranneiden vaikeuksien ja kauhujen, ja on aivan kuin me ihmiset nyt osaisimme asettua objektiivisemmalle, rauhallisemmalle, kylmemmälle kannalle kysymyksen suhteen. Kokemukset maailmansodan aikana ja sen jälkeen ovat olleet niin tärisyttäviä, ettei ihmisen sydän enää ole samalla tavalla täynnä uskoa ihmisiin kuin ennen. Ihmiset eivät näy olevan aivan semmoisia, kuin olimme nuoruudessamme kuvitelleet. Maailmansota ja vallankumoukset paljastivat ihmisissä puolia, jotka olivat hämmästyttäviä. Meistä nuorista oli kyllä aikoinaan tuntunut, että ne ihmiset, jotka elivät helpommissa ja paremmissa olosuhteissa maan päällä, olivat kylmiä, uneliaita ja välinpitämättömiä, mutta samalla uskoimme, että toiset ihmiset, sorretut ja köyhät, olivat täynnä pyhää intoa, vapauden toivoa ja hyvää tahtoa. Emme koskaan olisi uskoneet, että he olisivat voineet käyttää väärää keinoja, murhaa ja hävitystä, aatteensa edistämiseksi. Päinvastoin: yhteiskunnallinen kysymys kasvoi päivä päivältä selvemmäksi kaikille, – eihän Europpa enää kaivannut verisiä vallankumouksia. Meillä Suomessa oli kaunis esimerkki siitä, miten voidaan saada hyvää aikaan ilman vallankumousta: v. 1905 oli suurlakko, jolloin rauhallista tietä saatiin parannuksia aikaan. Omasta puolestani olin ihastunut ajatukseen, että Suomen kansa voisi näyttää tietä muulle Euroopalle. Maailmansota se vasta käänsi toiveet nurin. Ja kun sitten meilläkin tapahtui vallankumous, n.s. vapaussota, jolloin veljet tarttuivat aseisiin toisiaan vastaan, kuten kaukaisina aikoina, jolloin ei mitään yhteistunnetta ollut olemassa, silloin hämmästyin ja luulen, että moni muukin hämmästyi. Petoeläin pääsi valloille, ryöväriä kirposi kahleet, ja n.s. ihminen sai vapaasti näyttää, mitä hänen kulttuurinaamionsa taa oli piiloitettu.

Tämä kaikki teki ajattelevat ihmiset kylmiksi. Meistä tuntui, että joukot olivat vielä kovin kehittymättömiä ja lähellä eläintä, eivät he tarjoakaan ymmärtäneet aatteita, oikeutta, vapautta, hyvää tahtoa. Yhteiskunnallinen kysymys sai kummallisen luonteen, kun arvostellen katseli nykyajan elämää, sitä elämää, jota nuoret ja vanhat suurissa joukoin viettävät sekä meillä että muualla: mitä nämä ihmiset oikeastaan kaipasivat, oliko heillä jokin yhteiskunnallinen pulma ratkaistavana? Ainakin se pulma on hyvin käytännöllistä laatua, sillä mihin koko yhteiskunnallinen kysymys kärjistyy meidän aikanamme? Se kärjistyy miltei yksinomaan kysymykseen rahasta. Sekä „paremmat“ että „huonommat“ ihmiset ajattelevat samalla tapaa: miten voisin saada rahaa? Jos rahaa olisi kyllin kullakin ihmisellä, silloin olisi koko yhteiskunnallinen pulma ratkaistu!

Muistuu mieleeni, kuinka sanottiin ennen minun nuoruudessani, kun esiintyi sosialisteja, jotka puhuivat päättömiä sanoja siitä yhteiskunnallisesta vääryydestä, jota porvarit harjoittivat; herrat nyökäyttivät päätään ja sanoivat: „man mäste köpa de där

skrikhalsarna – täytyy ostaa nuo kiljukurkut; kun huutaja saa muutamia kymmeniä tuhansia, menevät hänen aatteensa hiiteen ja hän on täysi porvari“. Kuinka minua silloin loukkasi, kun tällä tavalla puhuttiin miehestä, joka oli vakuutettu aatteistaan! En tahtonut kuullakaan, kun kerrottiin esimerkkejä. Silloin olin nuori, mutta nyt minusta tuntuu, että jos katselemme jokaista silmiin ja kysymme: mikä on sinulle tärkein taloudellinen kysymys tässä yhteiskunnassa, niin sekä „hyvät“ että „huonot“ vastaavat: kun olisi rahaa, ei olisi mitään yhteiskunnallista kysymystä, vaan tämä maapallo olisi erinomainen yrittäjä.

Yhteiskunnan huonoimmat elementit ovat valmiit ryöväyksin ja väkivaltaisain keinoin hankkimaan itselleen rahaa, mutta sen parimmat toivovat juuri sitä yhteistä pohjasivistystä ja kaikille vapaita, tasa-arvoisia työmahdollisuuksia, joista mekin nuorina uneksimme.

Todellisuus taas on kehittynyt siihen suuntaan, että nykyisissä yhteiskunnissa n.s. alaluokka on päässyt parempaan taloudelliseen asemaan, sillä on parempia palkkoja ja enemmän rahaa käytettävänä, – mikä on ilahduttava asia. Kuulin äsken, että amerikkalainen miljardööri ja teosofi, Henry Ford, on järjestänyt työmiehilleen kaksi sunnuntaita viikossa, vaikka palkka pysyy entisellään. Sekin on ilahduttavaa, sillä suotavaa olisi, että jokainen ihminen saisi kokea mitä on aineellisesti huoleton elämä, jotta elämä olisi tilaisuudessa kysymään häneltä: mitä henkisiä harrastuksia sinulla on?

Ihminen ei elä ainoastaan ruoasta. Mutta ei taloudellinenkaan kysymys muutu aatteelliseksi elämänkysymykseksi, ennenkuin lakkaamme elämästä petoeläiminä ja ryöväreinä. Paljon saa sydämemme vielä puhdistua ja pehmittyä, ennenkuin vapaudumme siitä eläimestä, jonka ulkonaisen hahmon jo miljoonia vuosia sitten olemme jättäneet. Mutta yhtäkaikki olemme tulleet siihen kohtaan ihmiskuntana, että elämä kysyy meiltä: Ettekö vähitellen tahtois elää maan päällä niinkuin ihmisten pitäisi? Ettekö vähitellen voisi tuntea nöyryyttä elämän edessä? Ettekö voisi tuntea, että olette veljiä keskenänne ja että teillä on velvollisuuksia toisianne kohtaan? Ettekö tahtois järkevästi järjestää olosuhteet niin, että kaikilla olisi mahdollisuutta työhön, kasvatukseen ja inhimilliseen elämään maan päällä?

Kun saamme tämän evankeliumin hyvästä tahdosta leviämään ihmiskuntaan, silloin tulee oikea taloudellinen kysymys ihmisten eteen, se kysymys, joka samalla on varsinainen kysymys rahasta ja rahan taiasta.

Monet kokeneet sanovat: jos rahaa on ihmisellä paljon, hän joutuu sen orjaksi, hän tulee kovaksi ja sydämettömäksi, epäveljelliseksi, tyrannimaiseksi, kylmäksi. Rahalla on tärisyttävä vaikutus ihmissieluun.

Mikä raha sitten on? Rahaa ei ollut silloin, kun ihmiset elivät perheittäin, niin että jokainen perhe tuli toimeen omalla maatilillaan, mutta raha syntyi, kun jokainen ei voinut saada kaikkia tarpeita omalla työllään, vaan toista lajia tavaraa vähemmän, toista enemmän kuin toinen: silloin piti vaihtaa. Vaihtokauppa oli ensimmäinen kaupan muoto, mutta kävi hankalaksi, kun ei aina sattunut haluttua vaihtotavaraa olemaan käsillä. Silloin otettiin esim. suomalaisten kesken kaupan välittäjäksi oravannahka,

jota oli helppo vaihtaa, ja sitä sanottiin rahaksi. Myöhemmin otettiin yleisesti käytäntöön itämailla keksitty metalliraha. Ja kun metalliraha oli päässyt oikeuksiinsa, silloin rahakin nousi omaan arvoonsa ja valtaansa.

Mikä näet tuli rahan asemaksi maailmassa? Rahasta tuli kaiken sen alku, ehto ja väline, jota nimitämme kulttuuriksi. Ilman rahaa ei ole mikään mahdollinen maan päällä, ei sivistys, ei tiede, ei taide. Raha on välttämätön elämällemme, jos tahdomme olla kulttuuri-ihmisiä ja viedä sivistystä eteenpäin. Kulttuurilla on sekä sisäisiä että ulkonaisia arvoja. Taidetta ei olisi, ellei olisi ulkonaisia arvoja. Ihminen saisi vain ihailu kaunista auringonlaskua luonnossa – ja kuinka moni sitä tekisi? – ellei taiteilijasielu haluaisi näyttää ja todistaa sen kauneutta, kuvaamalla sitä, niinkuin hän sen näkee. Tätä kaikkea varten on raha välttämätön, sillä kuinka taiteilija muuten tulisi toimeen tai voisi valvoa oikeuksiaan? Voisihan ajatella, että jokin perhe elättäisi taiteilijan, mutta missä sellainen perhe olisi?

Raha on merkittävä kappale. Se on vertauskuva kulttuurin vallasta, ja samalla siinä piilee maagillinen taikavoima, koska se voi koventaa ja kylmentää ihmisen sydäntä, mutta myös pehmentää sitä ja herättää suuria riemun ja kiitollisuuden tunteita. Mikä raha oikeastaan on? Jos ajatellaan rahaa sen sisäisessä merkityksessä, silloin raha on kultaa. Kaikki muut metallit ja paperit ovat kullan symbooleja. Joissakin valtioissa on ollut n.s. hopeakanta, mutta hopea on kuun väri, se ei ole todellista auringonvaloa, kuten kulta on. Hopea on kalpea kuin yö, kullassa on taikavoimaa, sen kaikki ihmiset ymmärtävät itsestään. Kulta on todellinen raha, todellinen arvonmittari, todellinen vallan symboli. Sentähden vaistomaisesti tiedämme: kultaa pitää olla. Jos ei ihmisellä ole kultaa, ei hän tunne itseään hyvinvoivaksi, vielä vähemmän rikkaaksi, hän ei tunne turvallista omistamisen tunnetta, mutta jos hänellä on edes yksi kultaraha kätöksässä, on siinä kuin taikavoima. Ja missä on se kansa, joka ei pitäisi kultaa pankkinsa holvissa vertauskuvana kansan taloudellisesta hyvinvoinnista? Voimmepä lisätä: raha-asiat eivät maassa ole luonnollisella kannalla, ellei kultaa ole liikkeessä: kullan pitää osoittaa, että veri virtaa kansan suonissa. Luonnollisissa tilanteissa kulta on piilossa ainoastaan silloin, kun valtakunnat kieltäen itsensä sanovat: „roskaa on tämä elämä, nyt kuolkaamme“, silloin kulta itsestään häviää.

Mitä nyt kulttuuri-ihmisen on opittava rahan suhteen? Hänen tulee irtautua sen orjuudesta ja yhä enemmän ja enemmän alistaa raha oman valtansa alle. Rahasta on tuleva kulttuuri-ihmisen ja kulttuurin palvelija yksinomaan. Raha on väline, ei päämäärä. Miten ihminen saavuttaa tämän vapautumisen rahan ja toisin sanoen rikkauten vallasta? Muistamalla karmaa ja jälleensyntymistä. Niinkauan kuin emme ole luoneet tätä maata paratiisiksi, pitää karma huolen siitä, että kussakin elämässä niitämme, mitä ennen olemme kylväneet, ollen samalla tilaisuudessa oppimaan uuden läksyn. Jos köyhyys aina meitä ahdistaa, on se karmamme: oppikaamme köyhyyden läksy. Jos rikkaus tulee luoksemme, kuuluu sekin karmamme: älkäämme siis langetko rikkauten kiusauksiin. Ajatellen itseämme jälleensyntyviksi

yksilöiksi, jotka esiinnymme maan päällä milloin minkälaisina personallisuuksina, saavutamme mielen tyyneyden, jota kohtalon iskut eivät hevillä horjuta.

Tässä nyt joudummekin rahakysymyksen eli taloudellisyhteiskunnallisen pulman korkeimpaan asteeseen, jossa elävöittyvät ne kaksi vastakohtaa, joita Jeesus Kristus nimittää kahdeksi vastakkaiseksi valtakunnaksi: Jumalan ja mammonan.

Raha eli kulta on näet mammonan symboli eli vertauskuva, mammona ilmielävänä näkyväisessä maailmassa. Jeesus Kristus sanoo: „Te ette voi palvella kahta herraa, ette Jumalaa ja mammonaa, sillä jos te toista rakastatte, niin te vihaatte ja halveksitte ennenpitkää toista“. Nykyajan ihmisinä jäämme ensin kuin kysymysmerkeiksi, ihmettelemään: jos raha mammonan vertauskuvana edustaa sitä valtakuntaa, joka on ristiriidassa jumalanvaltakunnan kanssa, niin minkä konfliktin eteen joudumme? Voimmeko olla jumalanvaltakunnassa ainoastaan silloin, kun kiellämme mammonan ja sen vertauskuvan, kullan?

Mutta kun sitten katsellemme itseämme ja toisia, huomaamme, ettemme me ihmiset sentään ole sieluttomia olentoja, jotka tahtoisimme ainoastaan rahaa. Näemme päinvastoin selvästi, että vaikka ihmiset pääsisivät onnellisiin olosuhteisiin, he sittenkin jäisivät ikävän valtaan, sillä jokainen ihminen tuntee sisässään: tämän elämän täytyy olla muuta vielä, siinä täytyy olla korkeampi ja syvempi tarkoitus. Mammonaa saadessaan ihminen itsestään kaipaa jumalanvaltakuntaa, Jumalaa. Samalla tavalla kuin hänen alempi minänsä kaipaa rahaa, hänen yksilöllisyytensä kaipaa Jumalaa: miten voisin päästä tietoon siitä, onko elämässä muuta kuin raha ja kaikki mitä se edustaa? Kuinka voisin päästä Jumalan tuntoon?

Sentähden asia ei ole toivoton. Vaikka vähitellen järjestämme ja saamme kulttuuriyhteiskuntia sellaisiksi, että veljeys niissä vallitsee, että rikkaat ovat valmiit auttamaan ja antamaan ja että kurjuutta ei ole, niin sittenkin ihmiset kaipaavat korkeampaa, he tahtovat tietää, onko ikuista elämää ja autuutta olemassa Jumalassa.

Kun oikeamieliset ja vanhurskaat ihmiset ovat joutuneet tämän kysymyksen eteen, silloin he ovat sen ratkaisseet Buddhan ja Jeesuksen, Fransiskus Assisilaisen ja Leo Tolstoin tavalla näin: ken tahtoo palvella Jumalaa, hän ei saa olla tekemisissä mammonan kanssa. He ovat kerrassaan luopuneet kullasta ja eläneet vapaaehtoisessa köyhyydessä. Heidän esimerkkiään eivät joukot kykene seuraamaan, mutta silloin tällöin on joku, joka heittää koko personallisen elämänsä voidakseen kokonaan antautua Jumalalle. Semmoiselle herkälle sielulle on hyvä nähdä edelläkävijänsä jalo esimerkki!

Katsokaamme, kuinka Fransiskus meni naimisiin „rouva köyhyyden“ kanssa.

(Ruusu-Risti 1930 Syyskuu N:o 7, s. 289-296)

Ruusu-Risti-Kirjasto N:o 36.

Pari päivänkysymystä.

Helsingin esitelmiä syksyllä 1926.

V.

Pyhä Fransiskus ja mammona.

Enemmän kuin seitsemän vuosisataa sitten vaelsi kerran eräs pohjoisitalialainen nuorukainen pyhiinvaellusmatkalle Roomaan. Olihan silloin roomalaisessa kirkossa, niinkuin nytkin vielä, tapana, että ihmiset tultuaan „kääntymykseen“ tekevät vaellusretken johonkin pyhään paikkaan. Niin tämäkin nuorukainen tahtoi nähdä sitä kaupunkia, jossa pyhä Pietari ja pyhä Paavali olivat kärsineet marttyyrikuoleman.

Katsellessaan kaupunkia ja sen kirkkoja ja ajatellessaan, kuinka pieni ja mitätön hän oli ihmisenä täällä maan päällä, hän meni istumaan Pyhän Pietarin kirkon eteen niiden kerjäläisten joukkoon, jotka siellä istuivat, ja sanoi: „Näiden joukkoon minä kuulun, tässä tahdon olla.“ Hänen ystävänsä olivat silloin pakotetut sanomaan hänelle: „Mutta muista, veli Giovanni, sinähän olet pyhiinvaellusretkellä, sinun pitää palata kotiin takaisin.“ He saivatkin hänet lähtemään takaisin Assisiin, josta hän oli kotoisin.

Tämä nuorukainen oli meille kaikille tuttu Giovanni Bernardone, jota sitten nimitettiin Fransiskus Assisilaiseksi. Hän oli syntynyt v. 1182. Hänen isänsä oli rikas kauppias, ja Giovanni oli pienestä pitäen tottunut, kuten voisimme sanoa, yläluokkalaiselämään, käymään hyvin puettuna, syömään hyvin ja pitämään luonnollisena, että oli rikas ja kaunis ja että hänen ympärilleen kokoontuivat toiset nuorukaiset, odottaen häneltä kaikkea hyvää. Hän oli ensimmäinen missä nuoret iloitsivat, sillä hän saattoi rahoillaan kustantaa kemuja ja pitoja ja näyttää tietä toisille huveissa ja nautinnoissa.

Mutta samalla kun Giovanni nautti ruumiillisen elämän yltäkyläisestä hyvyydestä, samalla hän aina oli kuin ulkopuolella itseään, katsellen itseään ja toisia ja ajatellen: „mitähän tämä elämä oikeastaan on? Tällä tavalla minä ja toverini nyt elämme, mutta onhan täällä maailmassa ihmisiä, jotka eivät yhtään saa näin nauttia elämästä.“ Ja joskus hän ajatteli vielä näin: „tyhjäähän tämä olemassaolo oikeastaan on: jollei olisi näitä iloja ja nautintoja, ei se olisi mitään, sentähden täytyy olla iloinen kaikissa tilanteissa.“

Mutta äkkiä hän sairastui v. 1207 ja sai maata kauan, silloin tuo toinen minä hänessä, joka oli katsellut elämää kuin alta kulmin, se rupesi nyt puhumaan; toi hänen eteensä kaikenlaisia kuvia kokemistansa iloista ja nautinnoista, vaan paljon muutakin. Oli nähtävästi ihmisiä, jotka alituisesti saivat elää kurjuudessa ja sairaudessa. Giovannista tuntui silloin, että elämä ei todella ollut minkään arvoinen, jos ei sillä

itsestään ollut muuta sisältöä sekä nautintojen että kärsimysten takana; jos ei ollut mitään korkeampaa elämää, – Jumalaa, jota ihminen voi palvella, – silloin olemassaolo tosiaankin oli toivoton. Olihan hänelle pienestä pitäen kerrottu kodissa Jumalasta, olihan hän kirkossa messuja kuullut, oli puhunut pappien kanssa, oli hänelle opetettu, että oli olemassa taivaallinen elämä, joka alkoi ihmiselle kuoleman jälkeen, ja että siihen oli pyrittävä; sillä jos ihminen tyytyi ainoastaan tähän näkyväiseen, hän kulki kohti kadotustaan. Tämän kaiken hän oli kuullut, mutta ei hän ollut sitä niin ymmärtänyt eikä ajatellut kuin nyt sairaana. Nyt hänelle selvisi, että todellinen elämä olikin se henkielämä, jota ihminen saattoi elää ikuisesti kuoleman jälkeen, jos hän oli oikein valinnut, ja silloin se elämä oli aloitettava täällä maan päällä. Eihän ihminen voinut kuoleman jälkeen olla Jumalan luona ja ylistää häntä, ellei hän ollut sitä maallisessakin vaelluksessaan tehnyt.

Giovannissa tapahtui herämys, uudestisyntyminen. Hän ajatteli: „minun täytyy elämässäni palvella Jumalaa, sitä minä tahdon tehdä.“ Ja kun hän parani sairaudestaan, teki hän pyhiinvaellusmatkan Roomaan: se oli kuin pantti siitä, että hän tahtoi alkaa uutta elämää. Roomassa hän tunsu, että kerjäläiset, jotka istuivat kirkon portailla, olivat ratkaisseet elämän arvoitusta paremmin kuin muut, sillä he eivät mitään omistaneet, he olivat ilman maallisia huolia, he saattoivat ajatella ainoastaan Jumalaa. Vielä Giovannilla ei ollut kaikki selvänä, hän vain aavisti, että köyhyys oli ihanaa, ja hän olisi tahtonut jäädä kerjäläisten joukkoon, mutta seurasi kuitenkin ystäviään Assisiin.

Paluumatkallaan Assisiin ajatteli hän yhtämittaa Jumalaa, ja kerran, kun hän istui mietiskelyissään, näki hän tiellä tulevan vastaan, kyttyräselkäisen ja kurjan näköisen naisen. Silloin, kertoo legenda, kuiskasi perkele Giovannin korvaan: „tuommoiseksi kyttyräselkäiseksi kurjaksi sinäkin tulet, jos aiot palvella Jumalaa sillä tavalla, että luovut kaikesta maallisesta hyvästä.“ Giovanni säikähti sydämessään, mutta samalla oli kuin Jumalan ääni olisi kuiskannut: „etkö tiedä, että jos tahdot oppia minua palvelemaan ja tulla minua lähelle, et saa pelätä mitään kärsimyksiä? Päinvastoin sinun tulee niitä rakastaa.“ Silloin Giovanni ymmärsi, ettei tässä ulkonaisessa elämässä voinut sattua mitään, jota ihminen ei kykenisi ilolla kantamaan.

Lähestyessään kotiaan hän ajatteli sitä pulmaa, että niin monet ihmiset kärsivät sairaudestaan. Samalla tuli tiellä vastaan spitaalinen sairas, jota kaikkien ihmisten oli tapana paeta. Kun Giovanni näki hänet, valtasi hänet sanomaton sääli ja rakkaus, ja hän meni spitaalisen luokse, sulki hänet syliinsä, suuteli suulle ja sanoi: „minun rakas velieni!“ Ja legenda kertoo, että samalla kun hän tämän teki, spitaalinen hävisi näkymättömiin, sillä se oli vain enkeli, joka oli lähetetty Giovannia koettelemaan. Mutta vaikka se olisi tällä kertaa ollut enkeli, tiedämme kyllä, että Giovanni Fransiskuksena auttoi paljon spitaalisia.

Kotiin saavuttuaan Giovanni ensi työkseen meni kirkkoon rukoilemaan, ja kun hän katsoi ylöspäin ristiinnaulitun Vapahtajan kuvaa, tuli tuo kuva yhtäkkiä eläväksi ja puhui: „jos tahdot minua palvella ja olla minun veljeni pitää sinun parantaa tätäkin

minun huonettani, joka on raunioihin sortumassa.“ Se oli kuin ilmoitus Giovannille. Hän tiesi heti mitä tehdä. Hänellä oli suuri perintöomaisuus, joka oli hänen omansa ja jonka yli hänen isällään ei ollut määräämisvaltaa. Tämän omaisuutensa hän muutti kullaksi, jota tuli kokonainen säkellinen: sitten hän meni kirkon papin luo ja sanoi: „ota tämä kulta, että voit rakentaa uudestaan tämän San Damianon kirkon.“ Mutta pappi pelästyti tietäessään, että Giovannin isä oli rikas ja mahtava kauppias, ja sanoi: „en uskalla ottaa näitä rahoja.“ Silloin Giovanni otti pussinsa itse ja jakoi köyhille kaikki. Hänen isänsä nuhteli häntä sanoen: „miten sinä noin huonosti olet menetellyt? Väärin, väärin teit, poikaseni.“ Mutta Giovanni sanoi: „sitten minä otan vaatteenikin päältäni, ettei minulla mitään olisi, vaan että voisin mennä alastomana Vapahtajani luo.“ Hän teki niin – ja hänen isänsä kirosi hänet.

Mutta Giovanni ei voinut muuttaa mieltään. Hän oli ymmärtänyt, miten hänen tuli elää, millä tavalla hänen oli ratkaistava elämänongelma. Hän meni ja pyysi toisen vanhan miehen olemaan hänen isänsä ja rippi-isänsä ja pyysi palvella häntä. Siten hän samalla uskoi voivansa välttää isänsä kirouksen. Siitä hetkestä Giovannista tuli Jumalan „pieni köyhä“, *ilpoverello*, ja hän otti nimekseen Francesco.

Hän alkoi auttaa köyhiä ja sairaita, palvelen heitä ja lohduttaen heitä sanoillaan. Hän rupesi myös puhumaan ja saarnaamaan, milloin väkeä kokoontui häntä kuulemaan. Hänen maineensa levisi: rikas nuorokainen, jonka kaikki tunsivat, oli tehnyt itsestään kerjäläismunkin! – siksi ihmiset halusivat kuulla ja nähdä häntä. Hän puhui heille lempeästi ja kauniin sanoin, kuinka ihmisten pitäisi luopua kaikista haluista ja himoista, omistamisenkin halusta, elääkseen köyhyydessä ja onnessa ja antautuakseen Jumalalle. Ennen pitkää oli joitakuuta, jotka kallistivat korvansa hänen sanoilleen ja tarkkasivat hänen elämäänsä ja huomasivat, että nuorena mieheksi oli tapahtunut merkillinen muutos.

Oli rikas nuorokainen, Bernardo, joka katseli syrjästä arvostellen Francescoa. Hän oli sivistynyt ja oppinut, terävästi ja kriittisesti ajatteleva, mutta siitä huolimatta hän tunsu sydämessään vetäymystä „pieneen köyhään“ ja ajatteli: „minun täytyy panna hänet koetukselle minkälainen hän oikeastaan on.“ Hän meni kerran Francescon luo ja sanoi: „etkö tahtois tulla tänä iltana minun luokseni ja olla yötä luonani?“ Francesco kiitti ja läksi Bernardon luo. Bernardo syöti ja juotti, ja Francesco iloisena söi ja joi. Kun tuli iltamyöhä, Bernardo sanoi: „nyt menemme nukkumaan“. Hän oli asettanut niin, että Francesco sai nukkua hänen huoneessaan. Heti, kun he tulivat makuuhuoneeseen, meni Francesco vuoteeseen, joka oli hänelle laitettu, ja nukahti – ainakin näytti siltä. Mutta Bernardo ajatteli: „nyt minä olen hereillä ja tarkastan häntä, nukkuuko hän, niinkuin muut ihmiset, koko yön tuossa mukavassa sängyssä. Munkkienhan on tapana joskus yölläkin rukoilla.“ Bernardo heittäytyi pitkälleen ja rupesi kuorsaamaan, ollen nukkuvinaan, mutta katseli silmän raosta Francescoa. Ei ollut pitkää aikaa kulunut, ennenkuin Francesco nousi vuoteesta, lankesi polvilleen ja alkoi rukoilla hiljaa, kyynelten vuotaessa hänen silmistään. Sitten hän istui vuoteensa laidalle, ja sanoi itsekseen: „minun Jumalani, minun Jumalani“ ja niin hän istui,

toistaessaan samat sanat autuaallisessa ekstaasissa läpi koko yön. Bernardo heltyi sydämessään ja ajatteli: „hän on todellinen Jumalan ihminen, ei hän ole mikään teeskentelijä.“ Aamulla Bernardo oli heräävinään – hän ei ollut uskaltanut häiritä Francescoa yöllä, – meni Francescon luo ja sanoi: „Francesco, minun velieni anna minun seurata sinua, ota minut oppilaaksesi, minäkin tahdon palvella Jumalaa.“ Francesco vastasi: „hyvä on, olen iloinen, mutta meidän täytyy kysyä Jumalalta, mitä Hän tahtoo sinun suhteesi. Menkäämme kirkkoon ensimmäiseen messuun, ja kun olemme messun kuulleet, menkäämme papin luo ja sanokaamme hänelle, että hän avaisi kolme kertaa pyhän sanan ja sanoisi, mitkä lauseet tulevat hänen silmiensä eteen. (Tällä tavalla uskovaisten on ollut tapana tehdä katolisessa kirkossa.) Niissä Jumalan sanoissa on Jumalan tahto ilmaistu, niistä näemme, mitä Hän tahtoo sinun suhteesi.“ He tekivät niin, menivät messuun ja rukoilivat, – ja Francesco rukoili koko sydämestään, että Jumala antaisi merkin Bernardolle. Sitten he menivät papin luo ja pyysivät, että tämä avaisi raamatun kolme kertaa. Hän suostui pyyntöön, tuo hyvä pappi, ja kolme lausetta tuli Uudesta Testamentista. Ensimmäinen oli Jeesuksen sana nuorukaiselle: „mene ja myy kaikki, mitä sinulla on ja anna köyhille ja seuraa minua.“ Ja toiset lauseet olivat saman suuntaisia.

Nyt olivat Francesco ja Bernardo saaneet selvän viittauksen Jumalalta, miten Bernardon oli tehtävä. Bernardo oli ylen onnellinen, myi kaikki, mitä hänellä oli, ja toi kultapussinsa ja yhdessä Francescon kanssa antoi kaikki ei ainoastaan köyhille, vaan myös luostareille, sairaspaikeihin y. m.

Bernardo oli Francescon ensimmäinen seuraaja, mutta pian liittyi Francescoon toisiakin, ja v. 1208 perustettiin munkkikunta. Se oli syntynyt täten itsestään, mutta Francesco meni pari vuotta myöhemmin Roomaan puhumaan paavin kanssa. Innocentius III oli paavina ja Francesco kertoi hänelle, että he olivat perustaneet veljeskunnan ja pyysi paavin siunausta. Innocentius III antoi siunauksen.

Huomaamme tästä, kun historiaa jälkeinpäin tutkimme, kuinka viisas Rooman kirkko aina on ollut. Roomalaisessa kirkossa ei ole oikeastaan ollut lahkoja, sillä lahkolaisuus on välttynyt sillä tavalla, että kun on syntynyt uusi uskonnollisen elämän suunta, paavi on sen hyväksynyt. Tämä seikka, että hyväksyminen voitiin saada paavilta, vaikutti aina, ettei kukaan tahtonut perustaa turhanpäiväisiä lahkoja. Uuden seuran eli järjestön perustaminen tuli kysymykseen ainoastaan silloin, kun joku harras etsijä oli tehnyt henkisiä kokemuksia ja saanut seuraajia. Ne, jotka esiintyivät opettajina, olivat puhtaita ja pyhiä ihmisiä, ja paavi antoi mielellään siunauksensa heidän työlleen. Siten he tulivat sidotuksi kirkkoon, eikä kirkko välittänyt siitä, että olivat vähän erilailla ajatelleet eri opinkappaleista. Fransiskaanit esim., joksi Francescon seuraajia nimitettiin, ihailivat erikoisesti Neitsyt Mariaa ja ylistivät hänen pyhyyttään. He kiinnittivät huomiota siihen, että Jeesuksen äiti oli neitsyt, joten synnyttäminen oli tapahtunut puhtaalla, taivaallisella tavalla. Vasta paljon myöhemmin on siitä tullut Rooman kirkon opinkappale. Vaikka fransiskaanit tätä painostivat, ei se herättänyt mitään paheksumista, sillä kaikki tahtoivat heitä ymmärtää.

Francescolle oli koko uskonnollinen elämä niin pyhää, kaikki kirkonmenotkin olivat hänelle niin ihmeellisiä, että hän monta kertaa teroitti seuraajilleen, mikä suuri kunnioitus ja rakkaus heillä piti olla kirkonpalvelijoita ja pappeja kohtaan. „Älkäämme nähkö mitään syntiä papeissa“, hän sanoi. „Vaikka pappi olisi kurja ja syntinen, ja toiset osoittaisivat häntä sormillaan, niin me fransiskaanit kuitenkin kumarramme hänen edessään, sillä hänellä on etuoikeus jakaa sakramentteja.“ Sakramentti oli Francescolle korkea asia; hän oli suuri ritualisti, mutta ei silti ahdasmielinen. Jos köyhä, kurja ihminen tuli hänen luokseen apua pyytämään, hän saattoi myydä ainoan kirjansa voidakseen auttaa tarvitsevaa. Muut munkit saattoivat moittia häntä, sanoen: „sinä olet liian ajattelematon.“ Kerrankin, kun hän oli eräälle köyhälle leskelle antanut raamattunsa ja veljet olivat häntä nuhdelleet, vastasi hän iloisesti: „mutta tuo leski on lahjoittanut meille paljon enemmän, kaksi poikaansa, jotka kuuluvat munkkikuntaan.“

Fransiskus on ennen kaikkea tunnettu ja rakastettu erinomaisen nöyryytensä ja vilpittömyytensä tähden. Jos kukaan ihminen on ollut nöyrä, on se ollut Fransiskus. Hänessä ei ollut mitään itsekkyyttä, ei teeskentelyä. Toiset veljet saivat näyissään nähdä, mikä ihmeellinen olento hän oli. Kerran muuankin veli näyssään nousi taivaaseen ja katseli enkelien istuimia. Yksi istuin oli tyhjä, ja kun hän kysyi syytä siihen, vastasivat enkelit, että se oli erään korkean enkelin istuin, joka aikojen aamulla lankesi, mutta nyt se on varattu eräälle pienelle, köyhälle Jumalan ihmiselle, Fransiskukselle.

Kerran liittyi nuori poikanen munkkikuntaan. Hän tunsii sanomatonta rakkautta Fransiskusta kohtaan. Hän oli kuullut, että Fransiskus meni öisin ulos rukoilemaan, ja ajatteli: „minun täytyy seurata isä Fransiskusta kaikessa, minä tahdon mennä katsomaan, mihin hän menee yöllä.“ Poika nukkui yhdessä Fransiskuksen kanssa. Eräänä iltana sitoi poika oman nuoransa Fransiskuksen vuoteen nuoraan ajatellen, että hän herää, kun Fransiskus vetää nuorasta. Mutta Fransiskus huomasi, mitä poika oli tehnyt, aukaisi solmun ja läksi ulos. Poika heräsi pian ja näki, että pyhä isä oli poistunut. Hän säikähti ja riensi ulos. Oli pieni kappeli puiden luona: poika meni sinne ja näki, että Fransiskus oli polvillaan rukoilemassa, ja kuuli hänen keskustelevan jonkun kanssa. Tarkemmin katsoessaan huomasi poika suuren valon ja näki, että Vapahtaja ja jotkut profeetat, kuten Elias, Mooses ja Johannes, sekä useita enkeleitä oli Fransiskuksen ympärillä ja keskusteli hänen kanssaan. Pieni poika lankesi polvilleen ja kaatui maahan. Kun Fransiskus palasi mietiskelymatkaltaan takaisin, näki hän pojan tajuttomana, nosti hänet syliinsä ja kantoi sisälle. Poika heräsi samalla ja sanoi: „Oi, pyhä isä, keskustelitko sinä Vapahtajan kanssa?“ Fransiskus vastasi: „keskustelin, mutta rakas poikani, älä puhu tästä kellekään. Lupaa se minulle pyhästi.“ Ja poika lupasi, ettei kerro, ennenkuin Fransiskus on kuollut.

Sillä tavalla Fransiskus itse salasi omia saavutuksiaan. Hän ei puhunut mitään, hän oli nöyrä jokapäiväisessä elämässä. Kerran heidän vaeltaessaan oli Fransiskus niin väsynyt, että istui aasin selässä, vaikka tavallisesti muuten käveli. Hänen

vieressään kulki veli Leone, joka oli rikkaasta kodista ja ylhäisestä suvusta. Leone myös väsyi vähän, sillä oli kuuma kesäpäivä, ja ajatteli itsekseen: „tietäisivätpä minun sukulaiseni, minkälaista elämää minä vietän: nytkin tässä kävellä tallustelen.“ Tuli kuin pirun lähettämänä tuommoinen ylpeä ajatus. Heti, kun hän oli noin ajatellut, Fransiskus hyppäsi alas aasin selästä ja sanoi: „tule, veli Leone, kuinka minä olen niin ajattelematon ja tyhmä: sinä olet ylhäisestä suvusta, minä vain tavallinen ihminen, istu sinä aasin selkään.“ Silloin Leone lankesi polvilleen Fransiskuksen eteen ja sanoi: „suo anteeksi, rakas isä, minä ajattelin pahasti.“

Sama veli Leone oli Fransiskuksen kaikista rakkaimpia seuraajia. Usein kulkivat he yhdessä. Kerran Fransiskus sanoi hänelle: „sinun pitää kirjoittaa muistiin, mitä nyt sanon. Mikä on kaikista suurin onni? Veli Leone, kirjoita ylös tämä: jos saamme kuulla, että monet, monet ihmiset kääntyvät pois turhasta elämästä, niin suuresti iloitsemme sydämessämme, mutta ei se ole vielä korkein onni. Mutta mikä on korkein onni? Jos saamme kuulla, että kuninkaat ja korkeimmat herrat ovat kääntyneet Jumalan luo, tahtovat olla kaikkien palvelijoita, niin meidän sydämemme riemastuu ja olemme iloisia, mutta tämä ei ole korkein onni, veli Leone. Mutta mikä sitten on korkein onni? Kirjoita tämä muistiin, veli Leone. Korkein onni ei ole sekään, kun teemme ihmeitä, parannamme sairaita käsien päälle panemisella, herätämme kuolleita, jotka ylistävät Jumalaa taivaassa. Tämäkään ei ole korkein onni, kirjoita se muistiin. Mutta mikä sitten on korkein onni? Oi, veli Leone, minä tahdon sanoa sinulle, mikä on korkein onni. Kuvittele, että kuljemme, niinkuin nytkin, talvisena päivänä paljasjaloin, kylmästä väristen, nälästä väsyneinä, toivoen pääsevämme pian määräraikkaamme siihen luostariin, jossa on veljiä; kuvittele sitten, että saavumme sinne nälkään nääntymäisillämme, kuumeen meitä uhatessa, kolkutamme määrättyt kerrat ovea, jolloin lopulta tulee joku veli oven taa ja kysyy: „ketä te olette?“ ja sanomme: „olemme Fransiskus ja Leone, väsyneinä ja nälkiintyneinä“; kuvittele sitten, että luostariveli sanoo: „kuinka te tulette valehtelemaan, kaikki veljet ovat kotona, menkää muuanne, en avaa ovea“; kolkutamme uudestaan ja taas tulee sama veli ja sanoo vihaisesti: „menkää pois täältä“; kolmannen kerran kolkutamme ja veli sanoo: „ettekö tiedä, että ette pääse tänne: tuossa on spitalisten sairaala, menkää sinne“; kuvittele, veli Leone, että ovenvartijaveli vastaa meille näin; – jos silloin kiitämme Jumalaa siitä, että hän sanoi meille totuuden, koska olemme kaikista kurjempia ihmisiä maan päällä, joille spitaalisten sairaala on liian hyvä, niin se on kaikista korkein onni. Oi, veli Leone, kirjoita tämä muistiin.“

Emme ihmettele, että Fransiskuksen seuraajat häntä rakastivat, että kaikki myönsivät, että oli kuin uusi vapahtaja olisi lähetetty Eurooppaan, sillä hän paransi sairaita, hänen läheisyydessään tapahtui ihmeitä, kuullessaan hänen sanojaan ihmiset sieluissaan puhdistuivat. Hänen sydämensä oli yhtä ainoaa rakkautta, kaikesta hän kiitti, kaikesta hän iloitsi. Koko luonto oli hänelle ainoa ilon aihe. Itse hän oli soitannollinen, laulua hän rakasti. Ajatellessamme, että pyhä Fransiskus otti laudanpalan kumpaankin käteensä, oli soittavinaan niillä ja samalla lauloi ylistystä

auringolle ja luonnolle, emme tiedä liikutuksellemme rajaa. Kansanjoukot kuuntelivat häntä, kun hän lauloi ja puhui, linnut tottelivat häntä. Legendat ovat usein todellisempia kuin historia.

Kun hän kerran ekstaasissa rukoili, ilmestyi korkea enkeli hänelle ja iski häneen Jeesuksen Kristuksen stigmat, s.o. ristiinnaulitun haavat. Tämä on joskus muulloinkin tapahtunut katolisen kirkon historiassa. Fransiskus ei tahtonut haavojaan näyttää, hän peitti ne, mutta hänen kuolinvuoteellaan kaikki näkivät mikä armo oli tullut hänen osakseen Vapahtajan puolelta.

Hän sairastui verrattain nuorena ja oli kuollessaan melkein sokea, sillä hän oli itkenyt niin paljon. Hän iloitsi itkemällä, niinkuin suuret viisaat tekevät. Sairastuessaan keväällä v. 1228 hän kysyi lääkäriltä: „Kuinka kauan sinä luulet, että voin vielä elää?“ Kun lääkäri vastasi: „Muutamia kuukausia enää“, niin Fransiskus sanoi: „Niin on minulle ilmoitettu.“ Hän kuoli Assisissa piispan talossa lokakuun 3 päivänä 1228. Siellä hänen viimeiset sanansa olivat: „Tervetuloa, sisar kuolema!“

Paavi Innocentius III oli vain suullisesti vahvistanut fransiskaanimunkkikunnan, mutta myöhemmin paavi Honorius III vahvisti sen eräässä bullassa, julistaen koko kristikunnalle: „Tämä fransiskaanimunkkikunta on oikea munkkikunta, jota Jumala, Vapahtaja ja paavi siunaavat.“ Tämän munkkikunnan vaiheista olisi paljonkin kerrottavana, mutta emme kiinnitä siihen huomiota. Muistakaamme vain, että Suomessakin on ollut „harmaita veljiä“, kuten heitä pukunsa mukaan nimitettiin. Viipurissa ja Köökarissa m.m. oli heillä luostarit. Emme usko, että fransiskaanit olisivat olleet aatteelleen ja alkuperäiselle perustajalleen sen uskollisempia kuin toisetkaan omilleen, sillä tiedämme, kuinka munkkikunnat degeneroituivat ja poikkesivat perustajiensa tarkoituksesta, mutta alkuaikoina fransiskaanit vaikuttivat paljon hyvää. He olivat köyhiä ja yksinkertaisia ja noudattivat Fransiskuksen neuvoa, joka oli merkitty järjestön sääntöihin: „Älkää ottako koskaan rahaa, älkää olko missään tekemisissä rahan kanssa; olkaa köyhiä.“

Mutta vaikka fransiskaanit myönsivät tämän, heräsi pian toisenlaisiakin ajatuksia. Oli veli Elia, Fransiskuksen hyvä ystävä, joka tuumi, että piti olla pyhässä elämässä tilaa tieteellisellekin tutkimukselle ja ajattelulle. Siten syntyi jo Fransiskuksen eläessä kysymys, pitkö luopua kaikesta, eikö ollut muuta arvokasta ihmiselämässä kuin ehdoton köyhyys? Veli Elia tuli oppositsionin johtajaksi. Hän keskusteli pitkälle Fransiskuksen kanssa, joka ei osannut sanoa muuta kuin: „Voi olla niin“. Ja puhuttuaan Jumalan kanssa Fransiskus lisäsi: „Veli Elia saa olla johtajana, minä en osaa lakeja laatia“.

Fransiskaanimiikkeeseen kuuluikin paljon yliopistomiehiä 1200-luvulla Italiassa. Johannes Duns Scotus oli myös fransiskaanimunkki, joka erikoisen terävällä tavalla puolusti kristinuskoa teoreettisesti. Hän on ikäänkuin uuden ajan vapaamielisten ihmisten kirkkoisä, sillä hän uskoi tahdon vapauteen, jotavastoin toinen keskiajan suuri teologi, Thomas Aquinolainen, ei uskonut vapaaseen tahtoon, vaan predestinatioon, eli että kaikki on edeltäpäin määrätty.

Fransiskuksen ja hänen liikkeensä historia on meille täten sekin selvä esimerkki siitä taloudellisen elämän kaksinaispulmasta, josta emme pääse, niinkauan kuin me ihmiset olemme eri kehitysasteilla. Fransiskus itse oli niitä hengen suurmiehiä, jotka osaavat rehellisesti hylätä mammonan kokonaan. Monet hänen seuraajansa osasivat tehdä samoin – ja aina on ihmisyksilöitä, jotka moraalisesti kokonaan kuuluvat Jumalan valtakuntaan.

Mutta suurin osa sivistynyttä ihmiskuntaa saattaa korkeintaan nousta veli Elian tasalle ja ymmärtää, että mammona on asetettava kulttuurin palvelukseen siten vähitellen edistääkseen taivasten valtakunnan asiaa. Tämä on moraalisesti katsoen kiertotie, pitkä ja vaivalloinen, mutta koska se useimmille on ainoa mahdollinen, on lohdutuksemme siinä, että sekin varmasti elämien vieressä johtaa päämäärään, kun ihminen irtautuessaan rahan taikavoimasta itsensä suhteen koettaa käyttää sitä paraimman palveluksessa, minkä hän totuudeksi näkee.

(Ruusu-Risti 1930 Marras-Joulukuu N:o 9-10, Johtajan osasto, s. 369-379)